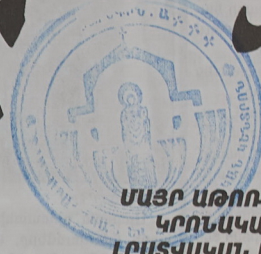

ԲԵՐԱԿՈՆԵՅԱՆ ԱՅԿԱԿՈՆ

**ՍԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԱԾՆԻ
ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ,
ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿԵԱՐԱԹԱԹԵՐԹ**

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒՂԵՐԶԸ ԱՄԵՆՈՐԻ ԱՌԻՌՈՎ

Միջին բարեպաշտ ժողովուրդ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինից ողջունում ենք ձեզ ի Հայրենիս եւ ի Սփյուռս եւ բերում ամենբերիկ Հայրապետական Մեր սերն ու օրհնությունը:

Նոր տարվա շնին ենք, երբ նորի, ավելի լավի սպասումով անդրադառնում ենք եւ անցնող տարվան, եւ հատկապես՝ ապագայի մեր ծրագրերին ու հույսերին:

Այս պահին գոհությամբ աղոթք ենք բարձրացնում երկինք, որ Տերը պարգևեց մեզ խաղաղության մեջ մեր կյանքը կառուցելու, դեպի ձեռքբերումներ ընթանալու, հնարավորություն՝ բարիք ստեղծելու, բարին գործելու եւ բարու մեջ հաստատվելու՝ յուրաքանչյուրս առանձին եւ բոլորս՝ իբրեւ քրիստոնյա ժողովուրդ՝ Հայ Եկեղեցի, Հայոց պատույթին:

2006 թվականն էլ ապրեցինք մեր Հայրենիքի ու համայն մեր ժողովրդի միացյալ ու յուսալից գալիքի հանդեպ հավատով: Աստուծո օգնությամբ ներդրումների ու դժվարությունների առջեւ չուկարացանք, մեծ ու փոքր փորձություններ հաղթահարեցինք, ձեռքբերումներ ունեցանք եւ դեռ ճանապարհի պիտի անցնենք դեպի մեր ժողովրդի ցանկալի բարեկեցություն, դեպի մեր բոլոր հույսերի մարմնավորում:

Մեր հաջողությունները, ինչ որ ունեցանք Հայրենիքում եւ Սփյուռքում՝ հմարավոր եղան միայն մեր ժողովրդի սամառն ջանքերով ու միասնական տեսլիքով, առ Հայրենիքն ունեցած սիրով ու նվիրումով: Այսպես, այս ոգով 2006 թվականին տոնեցինք Հայաստանի եւ Արցախի անկախության 15-րդ տարեդարձը: Մայր Հայրենիքում գումարվեց «Հայաստան-Սփյուռք» համաժողովը, Ռուսաստանում եւ Ֆրանսիայում անցկացվեցին Հայաստանի տարվան նվիրված միջոցառումներ, կյանքի կոչվեցին հայրենաշեն ծրագրեր ու միասնաձեռնություններ: Արցախի մեր ժողովուրդը իր ազատ, նոր կյանքը կառուցելու հավատով ու վստահությամբ ընդունեց Սահմանադրությունը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության:

2006 թվականը հիշարժան ձեռքբերումներով նշանավորվեց մաեւ եկեղեցական մեր կյանքում: Հայրենիքում եւ Սփյուռքում իրենց դռները բացեցին վերանորոգված ու նորակառույց եկեղեցիներ, հռչակվեց Ֆրանսիայի հայոց բենը, ծառայության կոչվեցին բազմաթիվ եկեղեցականներ, եւ անմիջապես ջանքեր՝ հոգալու հոգեւոր կարիքները մեր ժողովրդի եւ արթուն ու գորացյալ պահելու հավատը մեր կյանքում:

Հարուսակությունը՝ էջ 2

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏՎԱԾՍԸ ՍՈՒՐԲ ԾՆԵՂՅԱՆ ԵՎ ԱՍՏՎԱԾԱՀԱՅՏՆՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆԻ ԱՌԻՌՈՎ

(Սուրբ Էջմիածին, հունվարի 6, 2007 թ.)

Յամուն Հօր եւ Որդայ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամեն:

«Եթէ մէկը Քրիստոսի մէջ է, նա նոր արարած է»

(Բ Կորնթ. Ե 17)

Սրբին բարեպաշտ հավատացյալներ Այսօր տոն է Սուրբ Ծննդան, տոն է Աստվածահայտնության մեր Տիրոջ եւ Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի: Մեծ ու սքանչելի է խորհուրդը, որը մենք վերստին ապրում ենք այսօր: Նոր Արքայ ծնվեց Բերդեհեմում՝ համուն նորոգ մարդու եւ նոր աշխարհի, քանզի «Եթէ մէկը Քրիստոսի մէջ է, նա նոր արարած է»:

Հայոց Բերդեհեմից, յույս խորանից Սուրբ Էջմիածնի, հոգեմորոգ զգացումներով եւ բերկրամբ բերում ենք ձեզ մեծ ավետիսը, որը շուրջ երկու հազար տարիներ առաջ հովիվներին տվեցին իրենց տակները. «Այսօր Դաւիթ քաղաքում ձեզ համար ծնունդ մի Փրկչի, որ օծաւ Տերն է» (Լուկ. Բ 11):

Հովիվները պարզ ու մաքուր սրտով Բերդեհեմի մատուռն ճանաչեցին ու երկրպագեցին Մանուկ Փրկչին, իմաստուն մոգերը ընծաներ մատուցեցին՝ ծննդաբերով Նրա Աստվածությունը, Թագավորությունն ու Քահանայությունը:

Փրկչի գալուստը՝ մախապես վկայված մարգարեների միջոցով, ավետեց բոլորին, քայց բոլոր սրտերում չէ, որ Աշխարհի Փրկչի, Նոր Արքայի ծնունդը ցնծությամբ ընդունվեց: Մանուկ Հիսուսին սպանելու նպատակով Հերովդեսը կոտորել տվեց Բերդեհեմի մանուկներին: Այդ, սիրելիներ, Աստվածորդու մարդեղացու մեծ ու ծնունդը մույնիսկ ուղեկցվեց աստվածաշաշտության եւ սպանության, խաղաղության ու պատերազմի իրողություններով, որոնք Արեւիք եւ Կայենից սկսած զուգահեռ ընթացքով դրսևորվում են մարդկության պատմության մեջ: Բերդեհեմի մատուռն ծնված Մանուկ եկալ փոխելու աշխարհի այդ ընթացքը Նոր

Հունվարի 6-ին աշխարհափյուռ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին տոնախմբեց մեր Տեր եւ Փրկչի Հիսուս Քրիստոսի Սբ Ծննդան եւ Աստվածահայտնության հրաշափառ տոնը:

Նախորդ օրը՝ հունվարի 5-ին, հավաքու երեկոյան ժամերգության, մատուցվեց ճրագալույցի Սբ Պատարագ: Պատարագին էր Տ. Ներսէս արք. Պողոպայանց: Պատարագից հետո կատարվեց Նախատոնակ, որի ավարտին Նորին Սրբությունն ավետեց մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Սուրբ Ծննդան ու Աստվածահայտնությունը, իսկ հունվարի 6-ին մատուցեց Հայրապետական Սբ Պատարագ եւ իր պատգամը հղեց համայն հայությանը: Հավաքու Սբ Պատարագի Նորին Սրբությունը կատարեց Ցորիների արարողություն՝ իբրեւ Քրիստոսի Մկրտության խորհրդանշի: Ցորիներից խաչի կնքահայրն էր կոմպոզիտոր Տիգրան Մանասյանը:

Սբ Պատարագին եւ Ցորիների արարողությանը ներկա էին ՀՀ ԱԺ Նախագահ Տիգրան Քոչարյանը, ՀՀ Նախարարներ, պետական այլ բարձրաստիճան պաշտոնյաներ, Գերագույն հոգեւոր խորհրդի անդամներ, Հայաստանում հավատարմագրված օտարերկրյա դիվանագետներ, գիտության ու մշակույթի նվիրյալներ:

Սրբազան Պատարագից հետո Վեհարանում տեղի ունեցավ պաշտոնական ընդունելություն:

Ուխտի հաստատումով եւ Իր արյան հեղուկով. «Այս է Նոր Ուխտի իմ արհիւնը, որ կը թափուի շատերի համար» (Մարկ. ԺԴ 24),- առաջ Քրիստոսը: Փրկիչը եկալ ազատելու մարդուն չարի որոգայթներից, մեղքի ու մահվան կապանքներից եւ աստվածային Իր գործությամբ վերականգնելու նրան դրախտային երանա-

կան իր փառքի մեջ: Քրիստոս նոր կյանք բերեց աշխարհին՝ վերածնված, նորոգված հոգու կյանքը, որով մարդկությունը պիտի ընթանա դեպի Աստված: «Հագե՛ք նոր մարդը,- պատգամեց առաքյալը,- նոր մարդը, որ տեսնուած է բառ Աստծո՝ արդարութեամբ եւ ճշմարիտ սրբութեամբ» (Եփ. Գ 24):

Մարդկությանն ուղղված նորոգվելու եւ կատարելագործվելու կոչը, սակայն, ամբողջապես վերջ չդրեց իմն մարդու, հին հասկացությունների գոյությանը, եւ չվերացավ չարիքն աշխարհից: Այսօր էլ համայն նոր մարդու կերպարի ներքո գործում է հին մարդը, Քրիստոսին երկրպագող հովիվների եւ մոգերի բարեպաշտության կողքին տեղ է գտնում նաեւ Հերովդեսի չարագործությունը: Կյանքի առաջագմաց պայմաններով, հնարավորություններով ու կարողություններով հատկանշվող արդի աշխարհը դեռ ամբողջ էլ չէ վառարանվել, արհավիրքներից ու պատերազմներից, ամբողջված չէ կեղծիքից, մախանձից ու ատելությունից: Մարդը բարձրագույն տիեզերք, քայց որբա՞ն է քարձրացել իր ներաշխարհի տիեզերքում: Գիտական մտքի զարգացումը նպաստել է կյանքի քաղաքականությանը, քայց որբա՞ն կատարելագործել է նաեւ պատերազմի զենքերը:

Հարուսակությունը՝ էջ 2

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՍՈՒՐԲ ՇՆԴՅԱՆ ԵՎ ԱՍՏՎԱՏԱՀԱՅՏՆՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

Ալիգոր՝ էջ 1
Արդյունավոր եղավ նաեւ համա-գործակցությունը Զույր Եկեղեցիների հետ՝ ի սեր ժողովուրդների բարի հա-րաբերությունների եւ աշխարհում խաղաղության հաստատման:

Փառք Երվանդոսին, որ պարգևեց մեզ ևորոգված հույս ու հավատ:

Նոր տարի է ակիգր անում, «ու-րեմն»- ինչպես առաքյալն է ասում, «ք-սեք լավ եւ թե ինչ է Աստծո կամը» բարին եւ հաճելին եւ կատարյալը» (Հոով. 12:2), եւ քայլեք Աստծո կամ-ը, բարին ընտրելով՝ կատարյալին ձգտելով, եւ Աստված պիտի օրհնի մեր ջանքերը՝ ստեղծելու եւ կառուցելու, բարոր ու շն հարձեղելու հայրենի մեր երկիրը, մեր հայրենի ժառանգությունը, գիտության մեջ մշակույթով պայծառ ազգ մնալու եւ հարստանալու:

Տարեմուտի խորհրդանշանը այս պահին հորթը ենք բարձրացնում եր-կինք աշխարհասփյուռ մեր ժողովրդի գավակների համար: Արդյուն ենք Հա-յոց Բանակի քաջարի զինվորների ու սպաների համար, ովքեր այս պահին մեր երկրի սահմանների պաշտպանու-թյան դիրքերում են, բոլոր նրանց հա-մար, ովքեր Նոր տարին դիմավորում են իրենց ծառայության մեջ: Արդյուն ենք հիվանդների, նեղյալների ու կա-րիքավորների համար եւ հայցով Բարձրալի օրհնությունը, ամենա-ռառ շնորհն ու զորակցությունը մեր կյանքին:

Սիրելի հավաքավոր գավակներ մեր, թող հաստատուն ու գործել լինի հավատը մեր սրտերում, եւ մեր գործե-րը ուղեղությունը կյանքի կոչվեն ի սեր Աստծո, ի սեր մեր Հայրենիքի ու մեր Սուրբ Եկեղեցու:

Թող Տերը խաղաղության մեջ պահպանի աշխարհը եւ մեր Հայրե-նի, պարգևի շնորհով, բարիքով եւ ուրախությամբ լեցուն օրհնյալ տարի: Շնորհավոր Նոր տարի:

Ալիգոր՝ էջ 1

Արդարեւ, գիտատեխնիկական արդի նվաճումները, ժողովրդա-վարչությունը, անհատի եւ ազգի ի-րավունքներն ու ազատություննե-րը գերակա արժեքներ հռչակվա-ն գաղափարախոսությունները ան-բավարար եղան պատասխաններ տալու մարդկության առջեւ ծա-ռացող խնդիրներին ու մարտահ-րավերներին եւ անբավարար պի-տի լինեն, եթե Աստված ի ընակ-վում մեր մեջ, եթե Աստված չի գոր-ծում մեր կյանքում, եթե չեն կարե-ւորվում հոգևորը, հավատքը ու սրբությունը, այլ, նույնիսկ, ծաղի-րվում են: Ունայն պիտի լինեն խա-ղաղությանը, արդարությանն ու մարդասիրությանը ուղղված ջան-քերը, եթե նախ Աստծո բարեբար Կամը եւ Փրկության Ընդունը չենք հայցում, միմյանց սիրելու աստ-վածադիր պատվիրանը չենք կա-տարում:

«Մեր երբեք չի անհետանում, թե մարգարտություններ են, պիտի չքանան, թե լեզուներ, պիտի լռեն, թե գիտություն, պիտի անցնի, քան-զի շատից քիչը գիտենք եւ շատից քիչն ենք մարգարտանում» (Ա Կորնթ. ԺԳ-Ց-Ց), ասում է առա-քյալը: Մարդկային ամեն գիտու-թյունը շատից քիչն է եւ ժամանակի մեջ փոխվել ու փոխվելու է, քայլ

Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՊԱՏԳԱՄԸ ՍՈՒՐԲ ՇՆԴՅԱՆ ԵՎ ԱՍՏՎԱՏԱՀԱՅՏՆՈՒԹՅԱՆ ՏՈՒՆ ԱՌԻԹՈՎ

սերն է, որ երբեք չի անհետանում, սերը միշտ նույնն է՝ կատարյալ, «չար բան չի խորհում, անիրաւո-թեան վրայ չի ուրախանում, այլ ուրախանում է ճշմարտութեան վրայ»: Մենք բոլորք՝ ազգեր եւ ժո-ղովուրդներ, մեկ սուրբ եւ կենա-րար ժառանգություն ունենք՝ Աստծո սերը արարածների հա-նգա: Աստված պիտի մեզ բողո-քիս անկախ որեւէ պատկանելու-թյունից, անկախ ազգությունից, համազմունքից, սեռից ու տարի-քից: Կատարյալ այդ սիրո վկայու-թյունը Փրկչի Հայտնությունն է աշխարհում: Սիրո նույն ոգով ա-ռաջնորդվելով միայն՝ մարդկու-թյունը պիտի կարողանա մոր լի-նը՝ նորագնացվող նաեւ աշխարհը: Մենք՝ քրիստոնյաներս, խոս-տումն ու հավատն ունենք, «թե՛ մէկը Քրիստոսի մէջ է, մա մոր ա-րարած է»:

Սիրելի՛ բարեպաշտ ժողովուրդ հայոց, ուրախությամբ ու նրախ-տագիտությամբ ընդունենք մեր փրկության պարգևը՝ Մարգարայ Աստվածորդուն: Նրան ապալի-նամք՝ որպիս մոր մարդ՝ արարա-րած ու երբայսիրությանը կա-ռուցենք մոր կյանքը Հայաստանի եւ Արցախի, հայրենաշունչ, ամուր ու հույսով լեցուն պանծից ազգա-յին կյանքը Սփյուռքում: Փրկչի հետ չախի երկնքը դժվարու-թյուններից ու խոչընդոտներից, եւ մեր ջանքերը իզուր չախի լինեն, այլ քաղցրահամ արդյունքներ պի-տի բերեն մեր Հայրենիքին եւ վե-րազարթոնք ապրող Սփյուռքին: Համազգային միասնությամբ մեր Տիրոջ ազատարար սիրով պիտի պաշտպանենք Արցախի մեր ժո-ղովրդի ազատ արարելու արդար ի-րավունքը եւ նորոգյալ հավատով պիտի մարմնավորենք եւ կյանքի կոչենք մեր բոլոր իղձերը, գաղթի

մեր հույսերը: Արդ, անաղարտ պանծից առաքելական սուրբ հա-վատքը մեր հայրենի եւ նրանց օ-րինակով ստեղծենք մնայուն ու հարատեւը:

Մեր Տիրոջ եւ Փրկչի Սուրբ Շննդան տոնի հոգեհորդ առի-թով Քրիստոսավաճող սիրով եղ-բայրական ողջույն ենք հղում Զույր Եկեղեցիների հոգևոր պե-տերին, Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու Նվիրապետական Ա-բթոների Գահակալներին՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Ս. Արամ Ա Մեծի Տանն Կի-լիկեի Կաթողիկոսին, Երուսաղե-մի Հայոց Պատրիարք Ամենա-պատիվ Տ. Թորգոմ Արքեպիսկո-պոս Մանուկյանին, Կոստանդ-նուպոլսի Հայոց Պատրիարք Ա-մենապատիվ Տ. Մեսրոպ Արքե-պիսկոպոս Մուրաֆյանին: Հա-րապետական Մեր օրհնությունն ու սերն ենք բերում մեր Եկեղեցու ուխտապահ հոգեւոր դասին եւ ի սփյուռք աշխարհի համայն մեր ժողովրդին:

Սուրբ Շննդան ավանտով Մեր ողջույնն ենք բերում Հայաս-տանի Հանրապետության Նախա-

գահ Տար Բոքրեան Բնադրալին, Լեւոնյան Բարաբաղի Հանրապե-տության Նախագահ Տար Արկա-դի Դուկասյանին, հայոց պետա-կան ողջ ավագանուն, Հայաստա-նում հավատարմագրված դիվա-նագիտական առաքելությունների ղեկավարներին ու ներկայացու-ցիչներին:

Սիրելի բարեպաշտ ժողո-վուրդ, արդենք Նորածին Փրկչի սմարի առջեւ, որ Իր ամենա-ռառ շնորհներով նորոգվեն մարդ-կային հոգիները եւ ողորմության, խաղաղության, արդարության ու ճշմարիտ եղբայրության ճա-նապարհներով ուղորդելի ժողո-վուրդները կյանքը:

Հայցենք, որ Փրկչի մեր Տերը հավատով գործաշուր պահպանի մեր ժողովրդին եւ օրհնի մեր գոր-ծերն ու ջանքերը՝ ի փառս Նր Սուրբ Անվան, ի սեր եւ ի բարօրու-թյուն հայրենի մեր երկրի ու աշ-խարհակալական ազգին եւ ի պա-շտապանության մեր Սուրբ Եկեղեցու, ամեն:

Քրիստոս ծնալ ու յայտնեցաւ. Չեզ եւ մեզ մեծ աւետիս:

ԳԻՏԵԼԻՔ ԵՎ ԽՈՐՀՈՒՐՀ

Ալիգոր՝ 2005 թ թիվ 11-12, 15-18, 20-22, 24, 2006 թ թիվ 1-5, 11-19, 21-24

ԵՆՈՐՀՆԵՐԸ՝ ԶՐԻԱԲԱՐ

Տարիներ առաջ, սոցիալական ծանր պայմանների թելադրանքով, մեր ժողովր-դից շատերը վազում էին անտեղ, որտեղ կյուրթական օգնություն՝ սնունդ, հագուստ եւ ուրիշ այլ բաներ էին բաժանում, երբ էին կանգնում՝ ստանալու: Աստծո Նա-խախնամությամբ մենք այսօր ծնվել եք քրիստոնյա աշխարհում, մեր մեջ քարոզ-վում է ճշմարիտ եւ կատարյալ աստվա-ծային կրոնը, եւ ճշմարիտ եկեղեցու ծո-ցում Աստված ձերաբար բաշխում է Իր շնորհներն ու պարգևները՝ մարդկանց արժանացնելով հավիտենական կյանքի: Ուրեմն՝ օգովենք ընծեմված այս բացա-րիկ հնարավորությունից եւ մեր ժամա-նակից՝ սկզբնական շրջանում թեկուզ եւ մի փոքր հատված հատկացնելով աստ-վածային ճշմարտությունները ուսանե-լուն, շտապենք դեպի եկեղեցի՝ ստանալու մեզ բոլորիս խոստացված հավիտենա-կան կյանքը:

ԿՈՒՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Կուսությունը մարդկային ամենամեծ առաքելությունն է: Սա վկայեց Նաեւ Քրիստոսը, երբ ասաց. «Երկնքի արքայու-թյունը նման է տառը կույսերին»: Այսօր ո-ւնենք այս մեծագույն առաքելությունը՝ հաճախ թերություն եւ համարում: Հով-

հան Ոսկեբերանն ասում է, որ հանդե-րձալ կյանքում մարդկանց փառքն ու պա-սեղ տարբեր է լինելու: Սա է վկայում Նաեւ Պողոս առաքյալը: Եվ սա կույսերի տեղը լինելու է բոլորից բարձր՝ հրեղեն երկն-քում: Սուրբ Գրիգոր Տաթևացին ասում է, որ միայն կույսերն են խառնվելու հրեշ-տակներին՝ ձեւավորելով հրեշտակաց տասներորդ դասը, որովհետեւ կուսությու-նը հրեշտակների գործ է: Ավետարանա-կան առակում հինգ կույսերը կոչվում են

հիմարներ, մերժվում են Քրիստոսի կող-մից եւ չեն կարողանում մտնել Երկնքի արքայություն: Բայց ո՞րն էր արդյոք պատճառը. չէ՞ որ բոլորն էլ կույսեր էին, բոլորն էլ մեծ ճգնություն պահել էին այդ ամենամեծ առաքելությունը: Հիմար կու-յսերը չկարողացան վառ պահել իրենց լավատերերը: Լավատեր երեք բաներով է վառվում՝ կրակով, ձեռքով եւ պատրույգով: Եթե սրանցից մեկը պակասի, ապա կա-յսերը կհանգչի: Լույսը կուսության առա-քելությունն է, ձեռք՝ մարգարտությունը եւ ողորմությունը, իսկ պատրույգը՝ ճշմա-րիտ մտադրությունը: Այսօր շատերն ու-նեն այս մեծագույն առաքելությունը, Նաեւ մարդասեր են եւ ողորմություն են ա-նում, սակայն չունեն ճշմարիտ մտադրու-թյուն: Մինչ շատերի հայացքներն ուղը-ված են դեպի երկիր, քերտ են իրենց հո-գիները երկինք բարձրացնում: Հիմար կույսերը կրակն են, ովքեր մարմնավորը ցանկացան եւ դրանից էլ զրկվեցին: Բո-լորն էլ կույսեր էին, սակայն կենք մերժվե-ցին, որովհետեւ Քրիստոսն ասում է. «Այլ», կույս եք, բայց հիմար եք, աշխատեցի-ք, բայց վարձը չունեք, երկայնիսն հարսնա-ցաք, բայց զարդերը չպահեցիք»: Եվ այս մեծագույն առաքելությունն ունեցողները պետք է Նաեւ ճիշտ դիտավորություն ունե-նան, իրենց հայացքներն ու հոգիներն ուղ-ղեն դեպի Աստված եւ կուսեն, որ եր-ջանությունը հեղվում է իրենց վրա եւ մ-նեսված երանությունն են վայելելու Նաեւ հանդերձալ կյանքում: Եվ մնացած մար-դիկ պետք է խոսարկվեն ողջախոհու-թյունն իրենց մարգարիտ ամբարն, այս մեծագույն առաքելությունն ունեցող մարդկանց առջեւ, որովհետեւ, ինչպես ասվում է Հայտնության գրքում, կրակն փառավոր կերպով լինելու են Քրիս-տոսի հետ, ուր էլ Նա գնա:

ՈՐԴԵՏՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հովակիմը եւ Աննան երկար ժամանակ գավակ չունեին եւ արդթներով խնդրում էին, որ Աստված իրենց են գավակ պարգե-լի: Եվ աստվածային Նախախնամությամբ լույս աշխարհի կեպ մի մանկիկ, ով հետա-գայում, ինչպես մեր գեղեցիկ շարականե-րից մեկն է շատ պատկերավոր կերպով ա-սում, արեւելք եր դառնալու աստվածային Ա-րեգայի համար, այսինքն՝ լինելու էր Աստծո Միաբնի Որդու մայրը: Աստվածաշնչյան ի-մաստունն ասում է. «Տիրոջ օրհնությունն է խոստացնում»: Այս արտահայտությունը պետք է հասկանալ թե՛ մարդու հոգեւոր աշ-խարհի հարստացման եւ թե՛ հենց գավակ-ներով հարստանալու իմաստով:

Մեզ երբեմն հուզում է այն հարցը, թե ին-չու որոշ մարդիկ երկար ժամանակ անգավակ են մնում, ինչպես Սուրբ Աստվածածնի ծնո-ղները: Եվ մենք էլ փորձում ենք այս հարցի պա-տասխանը գտնել՝ միայն բժշկության տեսա-կետից եկելով: Սակայն տեսենք, թե Աստվա-ծաշնչում ինչ է ասվում այս մասին: Շնորոգ զրեցի հայտնի է, որ Արքայախան Բախակիկն ունեցավ Աստծո խոստման համաձայն: Երբ սատանայի փորձության պատճառով վախ-ճանկեցին երանելի Յոթի գավակները, Նա ա-սաց. «Իմ մոր որովայնից եւ մերկ դուրս եկա, մերկ էլ կվերադառնամ: Տերը տվեց, Տերն էլ հետ առավ»: Այսինքն՝ Յոթը եւ շնչաւում էր այն փաստը, որ Տիրոջ Տեր տեսցել իր գա-վակներին: Սրա հակառակ իրողությունը Նույնպես առկա է Աստվածաշնչում, երբ Աստ-ված տարբեր կապույտներով ոմանց որոշ ժամանակ գրկում է որդե՛սնությունը: Շնորոգ զրեւմ է Ռաբելի ու Հակոբի պատմությունը: Երբ Ռաբելը տեսավ, որ ինքը որդի չի ունե-ւում, իր անվանումը՝ Հակոբին, ասաց. «Ինձ գավակներ պարգեւիր, այլապես կվե՛նես»:

Շարունակությունը՝ էջ 4

ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ Դ ՏՂԱ

(1173-1193)

Հայտնի է, որ մահանալիս Ներսես Դ Շնորհալի կաթողիկոսը կարգադրել է կաթողիկոսական աթոռ բարձրացնել Տղա մականունը կրող Գրիգորիսին, որը նրա ազգը եղբորորդին էր եւ այդ ժամանակ Հռոմկլայից հեռու էր, քանի որ հայրապետական առաջադրանքները կատարելու նպատակով գտնվում էր Կրիկիայում եւ, թերեւս, աշխատում էր հաշտեցնել Մելի Ռուբիկյանին ու Հեթումին՝ փորձելով վերջ տալ միջավատատիրական պայքարին եւ պատերազմին։ Մ. Օրմանյանը հաված է կարծելու, որ այդ ժամանակ էլ եղել է Լամբրոնի պաշարումը։ Միխայել Ասորիի անգամ կարծում է, որ Գրիգորիս Տղայի բացակայությունից օգտվելով՝ Գրիգոր Ապիրատը տիրում է կաթողիկոսական մատանուն եւ իրեն հռչակում հայրապետ։ Նա արգելում է Գրիգորիսի կամ Գրիգոր Տղայի մուտքը Հռոմկլա, սակայն վերջինս դիմում է իր փեսային՝ Մելի իշխանին, որն իր բարեկամ սուլթան Նուրեդդինի օգնությամբ գահընկեց է անում Ապիրատին եւ Գրիգոր Տղային հաստատում կաթողիկոսական աթոռին։ Ասորի պատմիչը, որ ուրախ էր Գրիգոր Տղայի հայրապետանալու համար, նրան համարում է «այդ գովելի եւ գիտնական», որը փոխվել էր կաթողիկոս դառնալուց հետո։ Նա խորհուրդ էր տալիս հայոց կաթողիկոսին, որ երեւելի ու հռչակավոր եւ պարկեշտ հայ ազգի վրայից վերցնի ար-

ծաթաքերի կեղտը։ Այս հարցում, իհարկե, կաթողիկոսի մեղքը փոքր էր, եւ թեթ ուզե՞նար էլ, չէր կարողանա արծաթափրկության առաջն անել։ Միխայել Ասորիի միջնորդում է հայոց կաթողիկոսին, որ Գրիգոր Տղան Ապիրատին պատվով պահի ու նրան արժանի պաշտոն տա։ Այդ ձեռով Գրիգոր Ապիրատը նշանակվում է Լամբրոնի արքեպիսկոպոս։

Յավոք, հայ պատմագիրներից ոչ մեկը չի հաստատում Միխայել Ասորու տեղեկությունները՝ դրանով իսկ կասկածի տակ առնելով դրանց վավերականությունը։ Նրանց հաղորդումների համաձայն՝ Գրիգոր Տղան դիմադրության չի հանդիպել եւ հաջորդել է կաթողիկոսական աթոռին խաղաղությամբ։ Հայ պատմիչները հավատաւոր են նաեւ, որ Գրիգոր Ապիրատը մշտապես գործեց Գրիգոր Տղայի օրոք, եւ երբեք խնդիրներ չնազեցին։ Ավովք, կամա թե՛ ակամա, կասկածի տակ է առնում Միխայել Ասորու վկայությունը։ Անգամ այն իրողությունը, որ, համաձայն Վարդանի, Գրիգոր Տղան հայրապետացել է սուլթան Նուրեդդինի օգնությամբ, իսկ Ապիրատը մեկնել է Լամբրոն՝ հովվապետելու, ոգին չի ապացուցում, որովհետեւ նա ոչ մի ակնարկ չունի նրա մերժված լինելու մասին։ Հռոմկլայի կաթողիկոսարանը գտնվում էր Հայեաի սուլթանների հովանավորության ներքո, հետեւաբար կաթողիկոսի ընտրությունը չէր կարող կատարվել առանց Նուրեդդինի ձեռնավորության։ Ուստի, ի մի բերելով վերն ապավոն, պետք է համաձայնել Մ. Օրմանյանի հետ, որ, թերեւս, օգտվելով Գրիգոր Տղայի բացակայությունից՝ Գրիգոր Ապիրատը տեր է դարձել կաթողիկոսական կնիքին եւ հայրապետանոցին՝ առանց կաթողիկոս հռչակվելու կամ օծվելու։ Գուցե եւ Ապիրատը հասնել իր նպատակին, սակայն Մելիի միջամտությունը կաթողիկոսական աթոռի համար մրցավեճի՝ երկու հորեղբորորդիների Գրիգորների միջեւ, կշեռքի տնարն իջեցրեց հոգևու Գրիգոր Տղայի։

Գրիգոր Դ Տղան, հավանաբար, կաթողիկոսական աթոռ բարձրացավ 1173 թվականի վերջերին։ Նրա ձեռնադրությանը մասնակցեցին Հռոմկլայի եպիսկոպոսները, որոնց մեջ էին ասորի եպիսկոպոսներ Գրիգորիոս Բետունի եւ Վասիլիա Ռապանցի։ Սրանց մասնակցությամբ թարմացվեց իսկ կարգը, որի համաձայն՝ կողմերը պատվիրակություններ էին ուղար-

Կում երկու եպիսկոպոսից բաղկացած հայոց կամ ասորից կաթողիկոսների ընտրության ժամանակ։

Գրիգոր կաթողիկոսին տրված Տղա մականունը մտածել է տալիս, որ նա կաթողիկոսական աթոռ բարձրացավ շատ երիտասարդ տարիքում, սակայն այդ բացատրությունը քննություն չի բռնում, քանի որ նա 1138 թվին, երբ հայոց գերության մեջ էր, դեռահաս պատանի էր եւ հորեղբայրների հսկողությամբ տարվում է Հռոմկլա՝ այնտեղ մեծանալով որպես կաթողիկոսի տղա։ Թերեւս այդ է պատճառ դարձել, որ նրան տրվել Տղա մականունը, քանի որ հայրապետ Նուրեդդինի նա առնվազն քսոստուն տարեկան էր։ Նա հաղթանակում էր, բարձրահասակ եւ գեղեցկատես, ինչը հատուկ է եղել Պախլավուններից սերած բոլոր կաթողիկոսներին։

Ներսես Շնորհալի կաթողիկոսի մահվան ժամանակ կրկին հրապարակ էր եկել երկու եկեղեցիների միության խնդիրը։ Բյուզանդական կայսր Մանվելը, հանդես գալով իր հռչակավոր իսկ առաջադրություններով, հայերից վճռական պատասխան էր ակնկալում՝ միաժողով կարծելով, որ հայերը չէին կամենա եկեղեցիների միությունը սպասվելիք հույները խաթարել, չնայած առաջարկությունների ծանրությունից նրանք տատամսել էին։ Կայսրը սպասում էր Արեւելյան եկեղեցիներ ուղարկված իր Ստեփանոս եպիսկոպոսի վերադարձին, որպեսզի տեղեկանար Շնորհի տրամադրություններին։ Ներսես Առաքելու մահը ծանր հարված եղավ կայսեր համար, քանի որ նա պարզամտորեն կարծում էր, որ հայոց կաթողիկոսն իրեն համակիր է։ Եվ որպեսզի գործը դարձնե չուրախ, նա անմիջապես Հռոմկլա ուղարկեց Թեոփիանոս մագիստրոսին, որպեսզի եւ Գրիգոր Տղային շնորհավորի հայրապետանալու առթիվ եւ միաժամա-

նակ նոր կաթողիկոսին հորդորի ու քաջալերի միության գործն առաջ տանելու հարցում։ Սակայն կայսեր պատվիրակը չկարողացավ հասնել իր նպատակներին, քանի որ Բյուզանդական կայսրության եւ Ռումի սուլթանության միջեւ պատերազմ էր մղվում, եւ ցամաքային ճանապարհները դարձել էին խիստ վտանգավոր՝ կայսերական պաշտոնյաների համար։ Չկարողանալով անձամբ գնալ Հռոմկլա՝ Թեոփիանոս իրեն հավատարիմ մի սուրհանդակի միջոցով կայսերական նամակն առաջեց հայոց կաթողիկոսարան։ Թեոփիանոս մագիստրոսը վերադարձավ Կոստանդնուպոլիս, որտեղ, սակայն, վարդապետը հանդիպել կայսրին, որը գնացել էր այլազգիների դեմ պատերազմելու։

Եթե հավատենք սկզբնաղբյուրներին, Գրիգոր Տղան խիստ ուրախ եղավ կայսեր նամակի համար, քանի որ ինքն էլ իր նախորդի նման անկեղծ ձգտում էր միության եւ շուրջված էր, որ կայսրն իրեն է վերաբերվում է հարգանքով եւ վստահությամբ։ Այն միտքն է արտահայտվել, թե Գրիգորը կողմ է եղել Քրիստոսի երկու քննության եւ երկու եկեղեցիների միության։ Սակայն Մ. Օրմանյանը բոլորովին համոզված չէ դրանում եւ գտնում է, որ Գրիգոր Տղան հազիվ թե հենց սկզբից հարած լինի քաղկեդոնականության։ Հարած լինելով եկեղեցիների միության՝ նա, սակայն, կատարելապես դեմ էր կայսրության առաջադրվելիքն ու պայմաններին եւ այդպես էլ մնաց այդ դիրքերում։ Կայսրն ուղարկված պատասխանում հիշյալ առաջարկների պայմանները մերժվեցին։ Նամակում միաժամանակ հաջողություն էր մարդվում կայսրը՝ անօրենքների դեմ պայքարում, այսպիսի հաջողություն, որ նա փառալուրացավ Հռոմկլա էլ գա եւ միության գործն ավարտի։

Նամակը կայսրին տարավ Կոստանդին անունով մի հույն քահանա, որն իրավասու էր գրվածքների համար նաեւ բանավոր բացատրություններ տալու։ Հայոց կաթողիկոսն այս կապակցությամբ խնդրում էր, որ խաչակիրների կողմից Աստիղը գրավվելու պատճառով Կոստանդնուպոլիս փախած Աստիղի պատարիարք Կյուրեղը Կոստանդինի Մեմֆիցի կամ Հերապոլիս (Ասորիք) արքեպիսկոպոս կամ մետրոպոլիտ ձեռնադրի։ Պատասխանում ուղարկվեց 1174 թվին, եւ Կոստանդին քահանան հանդիպեց կայսրին Փոքր Ասիայում՝ պատերազմական գործողությունների ժամանակ։ Կայսրը գլուխը խառն էր, ուստի նա հայոց կաթողիկոսի պատվիրակին ուղարկեց Կոստանդնուպոլիս՝ հանձնառարարելով սպասել մինչեւ իր վերադարձը։

Շարունակություն էջ 5

Սուրբ Ծննդյան եւ Ս. Հարություն տոներից հետո հայոց մեծ տարածված է եղել տնօրինների հոգեւոր-բարեպաշտական արարողությունը։ Այն իմիմադրվել է հարուցյալ Փրկչի կողմից, երբ Նա Հարությունից հետո մտնում է Վերնատուն եւ օրհնում Իր աշակերտներին (Մարկ. ԺԶ 14-18, Լուկ. ԻԴ 36-49, Հովի. Ի 19-23)։ Տնօրինների արարողությունը գալիս է դեռեւս առաքելական ժամանակներից, երբ առաքյալները Քրիստոսի Համբարձումից հետո, Նրա օրհնակով, շրջում էին տները՝ բոլորին տանելով Քրիստոսի Ծննդյան ու Հարության ավետիսը։ Նույն կերպ էլ առաքյալների հետեւորդները՝ քահանաները, տարվա մեջ երկու անգամ՝ Ս. Ծննդյան ու Բարության (հունվարի 6-13) եւ Ս. Հարությունից մինչեւ Հոգեգալուստ, այցելում են իրենց վիճակված համայնքներին հավատացյալների տները եւ օրհնում նրանց բնակարաններն ու ընտանիքի անդամներին։ Քահանայի այցելության իմաստն օրինությունից առավել Քրիստոսի Ծննդյան ավետիսը ընտանիքներում սփռելն է։ Հայ եկեղեցում տնօրինների կարգ սահմանված է կատարել Ս.

ՏՆՕՐՀՆԵՔ

Ծննդյան եւ Ս. Հարության տոներից հետո, ինչպես նաեւ կատարվում է նորակառույց տան կամ հաստատության օրհնություն։ Ս. Ծննդյան տոներից հետո կատարվող տնօրինների ժամանակ քահանան, տուն մտնելով, տալիս է Փրկչի Ծննդյան ավետիսը, երգում Մովսես Խորենացու՝ Ս. Ծննդյանը նկիրված «Վերաբերվեց մեծ եւ սրանչեւի» շարականը եւ ընթերցում Դուկասի Ավետարանից Քրիստոսի Ծննդյան հատվածը (Լուկ. Բ 8-20)։ Քահանան օրհնում է տան ջուրը (մկրտության խորհրդանշան), հացը եւ աղը (խաղաղության, առատության, բարեպաշտության խորհրդանշան), ինչպես Քրիստոսը, աշխարհ գալով, օրհնեց ջուրը, երկիրը եւ նրա պտուղները։ Քահանան օրհնված ջուրը խաչածեւ ցուրն է տան պատերին եւ խնկարկում տունը։ Այնուհետեւ օրհնում է տան անդամներին՝ Աստծուց նրանց համար պահպանություն հայեցելով։ Որպես օրհնության համար տեսանելի եւ մնայուն նշանակ՝ քահանան սեղանին բոլ-

նում է տնօրինական պատկերով նշանակ, որը պահվում է ալյուրի կամ ձավարաղեղի մեջ՝ իբրեւ տվյալ տան ունեցվածքի առատության, բերրության եւ հաջողության նշան։ Ս. Հարության տոնից հետո կատարվող տնօրինների ժամանակ կատարվում է օրհնության նույն կարգը, սակայն երգվում է Ներսես Լամբրոնացու «Լյսոր յարեալ ի մեռեցոց» զատկական շարականը եւ ընթերցվում Մատթեոսի Ավետարանից հարուցյալ Քրիստոսի եւ Նրա աշակերտների՝ Գալիլիայում հանդիպման հատվածը (Մատթ. ԻԶ 16-20)։

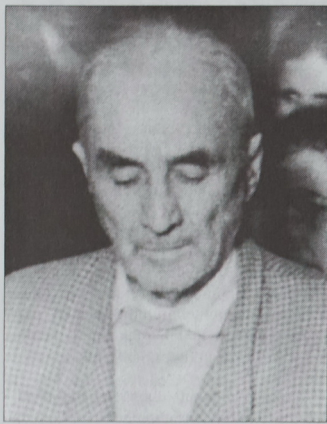
Նորակառույց տան օրհնության ժամանակ երգվում է Սահակ Պարթևի՝ հոգեգալուստյան «Լյսոր երկնայինքն ուրախացան» շարականը, եւ ընթերցվում Դուկասի Ավետարանից Հիսուսի՝ Չակքեոս մարսապետի տուն այցելելու հատվածը (Լուկ. ԺԺ 1-10)։

Գրիգոր Տաթևացու բնորոշմամբ՝ տնօրինների արարողությունը Ինքը՝ Հիսուս Քրիստոսն է

տան, եւ նորակառույց տան օրհնությանը՝ փրկության արժանացած մարսապետի Չակքեոսի տան, որովհետեւ Աստված այցելեց այնտեղ։ Տնօրինների արարողությանը չաչեղեցին նաեւ արժեքներն ու կերպերն ունեցողները։ Հիսուսի, «Երբ Տերը տունը չլինի, ի՞նչու են չարչարվում այն շինողները, երբ Տերը քաղաքը չպահպանի, ի՞նչու են հսկում պահապանները նրա» (Մարկ. ԻԶ 1)։

Գ. Ա.

Սկիզբը՝ 2006-ի թիվ 17-24

Մոգիլայից հետո միայն չափազանց սուր է նրա հիմնադիր գաղափարախոսների և մանավանդ կիրառող Ստալինի քննադատությունը: Թվում է՝ Լեո Կամսարը համաշխարհային այդ դաժնապետի մասին ինքն իրեն յուր մտորում է, արտակարգ որևէ ցուցն ու ցայտուն բան չի ատու, սակայն նրա «մեղմ» խոսքի մեջ խտացված է բռնակալի կերպարը՝ ժողովրդին «պարզեցում» իր բոլոր տառապանքներով ու սարսափներով: «Եթե այսպես շարունակվի»- գրել է նա,- շուտով ողջ խորհրդային ժողովուրդը կդառնա Ստալինի արձան՝ կեսը մե, կեսը բարե»:

Ավելին, գեղարվեստական պայմանականության տարբեր ձևերի, երգիծանքի անհնարաբեր միջոցների կիրառումով նա հասնում է արտակարգ պատկերավորության, որով էլ նրա երգիծական խոսքը դառնում է դիպիկ ու մոլորակալաց: Օրինակ՝ նա կարող էր Լևոնին դիմելով՝ առանց այնպիսիության ասել, «Եթե ստալինյան դաժնապետի համար մարդ է ստեղծում, նրանց յուրաքանչյուրին մի բան-բանսինե՛ք տարի ավելորդ կյանք պիտի տաս անակնկալ դժբախտի համար և դա չպիտի մոտարանա մարդու կյանքի դրա՛: Դա որպես ամենաճշգիտի ֆունդ կմնա բանտի ու արտոնի համար»:

Ստալինյան ժամանակվա պարզ մարդուն դու երկու կյանք պետք է տաս. մեկը գեղարվեստական, մյուսը ապրելու համար»:

Լեո Կամսարը իր կյանքի ամենամանր օրերն ապրել է Ստալինի իշխանության ժամանակ: «Մշակույթը ֆաշիստ չինա», «ցարերի գահն հափվել է» և այլն: «Մեղմ» կամ «կոմունիստ» արված չարեցանքները իրենց արվածությունը են Լեո Կամսարի իմաստավորումներով: Որքա՛ն համահունչ են չարեցանքն ուղղորդված Կամսարի բնորոշումները: Հենց որոն, նա Ստալինի մասին գրել է թե՛ նրա կենսագրության օրոք ե թե՛ նրա մահից հետո՝ դեռ ստալինիզմը չվերացած: Հենց նրա ժամանակ է Լեո Կամսարը

ՊԱՐՈՆՅԱՆԻ ԵՎ ՕՏՅԱՆԻ ԱՉԳԱԿԻՑ ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐԸ

իր մեկուսացվել ու ամիմն դատապարտվել, երգիծաբանի նրա հզոր տաղանդը ճգնվել է գուցե հենց նրա գիտության ու հրամանով: Ինքը գիտակցում էր դա. մեծ դաժնապետի մահվան տասնամյակի առիթով նրա «մեղմ» խորհրդածությունները՝ արտաքին մեղմության տակ բացցնում են բաղաբական երգիծանքի բացարձակ սրությունը: Գրողն ինչպե՛ս դառնացած պիտի լիներ կյանքից, իշխանություններից ու իշխանավորներից ու մանավանդ Ստալինից, որ գրեթե հետևյալ տողերը: Հազիվ թե ողջ համաշխարհային գրականության մեջ այդպիսի ատելության արժանազատ լինի որևէ բռնակալ:

1963, 10 օգոստոսի, չորեքշաբթի: «Ստալինի ողջ ժամանակը, ամբողջ 20-30 տարի, գլխի ու ցերեկ են մտածում էի այն մասին, եթե նրան բռնեն ու իմ ձեռքը հանձնեն» ես նրան ի՞նչ պատժով պատժեմ:

Այնքան մեծ ոճագործի համար աշխարհի ոչ մի օրենսգրքում պատիժ չի նախատեսված: Ե՛կտ ապա, ինչպես իմ ավանդի ջերմաչափ շինողները, չնախատեսելով, որ իմ վաճառ կարող է 43 աստիճան տարբերություն ունենալ, ջերմաչափը 42 աստիճանից են կառուցել իմ ինչև նայաթ:

Հա: Ուրեմն՝ ես ամբողջ 30 տարի Ստալինին պատիժ որոնեցի ու չգտա, իսկ հիմա՛ այսօր, երբ գտել եմ պատիժը, ցավոք սրտի Ստալինն արդեն մեռել է:

Գիտե՛ք ինչ պատիժ է գտած: Ասեմ. - Եթե այս րոպեին Ստալինին կենդանի իմ ձեռքը տային, ես նրան առանց մազաչափ խղճանարկվելու... կամուսնացնեի կնոջս հետ» (նույն տեղում):

5.

Որքան էլ ջանում էին կաշկանդել Լեո Կամսարին, փորձում էին նրան որսառնել ժամանակի գրական կյանքից, միևնույն է, նա ետանդով միջամտում էր 1920-30-ական թթ. գրական բանավեճերին, տարբեր գրական խմբակներում նրան «նորագույն» արվեստագրական գրականությունը ստեղծելու պայքարում գերակայությունը նվաճելու միջոցների միջոցով: Եվ կարելի էր այն է, որ նա չէր ընկալում հեղինակությունների առաջ, չէր խնայում անգամ ամենատաղանդավոր մարդկանց, հակառակ-համակառն ծաղրում էր այդ խմբակների գրական առաջնորդների մոլորությունները, եւ այդպիսով ծաղրվում էին նաեւ խորհրդային պետությունը ղեկավարող միակ կուսակցության վարած գրական քաղաքականությունը, նորագույն գրականության զարգացման վերաբերյալ որոշումներն ու բանավեճերը:

Խորհրդային իրականության մեջ կատարված, նորագույն գրականությունը ստեղծելու առաջին հետաքրքիր քայլերից մեկը 1922 թ. հունիսին Երևանում իրականացված «Երեքը» (Չարենց, Արուս, Վշտունի) խմ-

բակի ղեկարգչիան էր, որի վտանգավոր ու անընդունելի դրույթները քննադատեցին ժամանակի ողջամիտ գրական մարդիկ՝ Պ. Մակինցյանը, Արտ. Կարինյանը, Հար. Սուրխաբյանը և ուրիշներ:

Խիստ քննադատական ելույթներ ունեցավ նաեւ Լեո Կամսարը՝ մատնանշելով «Երեքի» տեսական դրույթների և պրոլետարական գրողների ստեղծած գործնական գրականության արատները: Մեկ տարի անց հռչակված մանիֆեստն ու նրա հեղինակների՝ Չարենց-Արուս-Վշտունի «սուրբ երրորդության» պատկերացումն ու նրանց հակապետությունները ներկայացված են, կարելի է

վարդավառ է մի պարբերությամբ.

Չարենցը մեռա՞վ է -

Մեռավ.

Որ պետք ծնվի նոր մի.

Թե՛քան, թե՛ բերքերի վրա

Իշարար շարեն ողորմի:

Այս պարբերության վերջին ընդգծված տողն էլ Լեո Կամսարը օգտագործել է իր ֆելիետոնի վերնագրում՝ «Իշարար շարված ողորմի (որ Չարենցը «բերք» վրան)»: Այն գրվել է 1923-ին և ընդգրկվել 1926 թ. լույս տեսած «Ազգային այբբենարան» գրքում:

Ուշադիր ընթերցողը ցույց է տալիս, որ այստեղ երգիծաբանը, Չարենցին խստորեն քննադատելով հանդերձ, բարձր է գնահատել նրա տաղանդը և միմեզ ղեկարգչիան հրատարակած գրքերը եւ նրա գործածած բառաբանքը ու անբույսարտի գեղեցիկ արտահայտությունների քննադատությունն էլ արել է սրտի ցավով. նրա գրական ապագայի հանդեպ խոր մտահոգությամբ: Դա ա-

Լեո Կամսարի տունը Երևանում

ասել, կամսարավարի: Հետաքրքիրն այն է, որ նա գրողներին ծաղրում է հենց նրանց խոսքերի մեջ եղած ծիծաղելի բացահայտումով: Ասեմք, ծաղրում է ղեկարգչիան, Չարենցի, Արուսի Վշտունու, Արազանի, Չարյանի և ուրիշների գործերը՝ հենց նրանցից վերցրած դարձվածքներն ու արտահայտությունները միախառնելով իր խոսքին, որով էլ վերջինս ձեռք է բերում անառարկելի հակասություններ ճշմարտացիությանը:

Լեո Կամսարը բնութագրում է Չարենցի՝ 1922-24 թթ. որոնումների շրջանի մի քանի գործեր՝ «Պոեզիոստ», «Ռոման ամսեր», «Կոմունիստական», որոնցից ընդամենը մի քանի տարի անց՝ արտասահմանյան ուղևորությունից հետո է ծանալանդ «Եպիկական լուսարագ» գրքում Չարենցն ինքը պիտի հրաժարվեր՝ դատապարտելով իր և գրչակների ծախ մոլորությունները:

Չարենցի «Ռոման ամսեր» պոեմն ա-

ռանձնապես երեսուն է նրա մի բնորոշ համեմատությունից.

«Վալույտիս: - Ինչպես պետություն մը իրավունք չունի իր ունեցած ոսկին ավելի քան քաղաքում քան բողոքելու՝ այնպես էլ անհատ մը չի կրնար ուզածին չափ անմաստ խոսքեր չլրացնել՝ առանց դիմացը իրական արժեք մը դրած լլալու: Հենցայիդ, որ 42 տարի իմաստուն բաներ է գրեր, իրավունք ունեւ նույնքան տարի ալ հիմար բաներ գրելու: (Ուրիշ բան է, որ չէ ուղեցնել իր հիմարության իրավունքն օգտվելու): Չարենցը անցելույն մեջ 7 պարկ շնորհալի բաներ է գրեր, դիմացն ունի 5 անցնելույն պարկեր: Դեռ երկու պարկ մը գրելու տեղ ունի» (Լեո Կամսար, Ազգային այբբենարան, Երևան, 1926, էջ 147, ընդգծ. մերն են - Ս. Մ.):

Չարունակելի Սամվել ՄՈՐՈՒՅԱՆ
Բանասիրական գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

ԳԻՏԵԼԻՔ ԵՎ ԽՈՐՀՈՒՐ

Սկիզբը՝ էջ 2

Եվ շատ հետաքրքրական է Յակոբի պատկերացումը. «Մի՞թե Աստուծո փոխարինողն եմ ես, որ գրել եմ թե՛ ծնողաբերություն»: Այնուհետև Աստվածաշունչն ասում է, որ որոշ ժամանակ անց Աստված հիշեց Ռաբբին, ասաց նրա թախանձագին արդեթների և բեմական դարձեց նրան: Յետեաբար՝ այս հարցում մեծ դեր ունի նաեւ հավատը, ինչը եւ տեսնում ենք հատկապես Աստվածամկն մոտերի՝ Յակոբի և Աննայի պարագայում: Երկիր մոլորակի վրա կենդանությունը, կյանքը պահպանում է ամենաբարեբաղ տարրերից մեկը՝ ջուրը: Այն կյանք է տալիս բույսերին և ապահովում է նաեւ մարդկանց ու կենդանիների գոյությունը: Գիտականությունից մեկի խոսքերով՝ ջրի գործադանակի հատկություններից մեկն այն է, որ մեկ կաթիլ ջրի մեջ այնքան ատոմ կա, որքան որ ջրի կաթիլ կա Միջերկրական ծովում: Սակայն կարող է արդյոք որեւէ մեկն ասել, թե որքան գոյություն կա մեկ կաթիլի հավաքածու: Այժմ, երբ եթե ջուրը կենդանություն է տալիս, ապա որքան առաջվա եւս կենդանություն կարող է տալ աստվածային հավատը:

ԶԵՆՈՒՆԵՐ ԳԵՂԱՐՈՒՄ

Սուրբ Բաբեյան Աստիճի եպիսկոպոսն էր: Նա կայսրին, չար գործերի եւ վարքի համար, քաղաքում արգելեց եկեղեցի մտնել: Այդ իսկ պատճառով իր երեք աշակերտների հետ միասին գլխատվեց: Նման միջադեպ եղել է նաեւ Յուսի կաթողիկոսի և Տիրան թագավորի միջեւ: 1957 թ. Երուսաղեմում իրադարձված «Հայաստանյայց եկեղեցու սրբերը եւ տոները» գրքի հիեղակ Թորգոմ պատմաբանը գրում է. «Մեր եկեղեցական պատմության մեջ Յուսիկը ներկայացնում է քաղաքական իշխանության գլխավոր ուժը: Երեմյա գաղթականի է թվում, թե ինչպես են մարգարեները կամ եկեղեցականները սխալների համար քաղաքում հանդիմանել թագավորներին: Հնդկաստանյայց ազատությունը կայանում է սահմանափակության մեջ: Եթե մի ուրուր իր գործունեության շրջանակներից դուրս գա եւ իր իշխանությունը տարածի նաեւ մեկ այլ ուրուր»:

տի վրա, ապա կտացվի մեկի ազատությունը բռնություն մեկ ուրիշի սահմանների ընդլայնման հաշվին: Այսինքն՝ յուրաքանչյուրն ազատ է իր սահմանների ներսում: Սահմաններից դուրս գալը նշանակում է ուրիշի սահմանների խախտում եւ ուրիշի

ազատության բռնի սահմանափակում: Այս ամենը շատ ճիշտ է հաստատությունների կամ գործունեության ոլորտների պարագայում: Սակայն այս սահմանումը երբեք չի կարող ճշմարտացի լինել բրիստոնություն համար: Մի հեղինակ, դիպիկ դիտարկում անելով, ասել է. «Դա հանել է, որ բրիստոնությունը սահմանափակվի միայն եկեղեցական ոլորտով, նշանակում է պահանջել, որ բրիստոնությունն ինքնապատկանություն գործի»: Յետեաբար բրիստոնությունը տարածվում է բոլոր ոլորտների վրա անխորժ յուրաքանչյուրից պահանջելով Աստուծոց մեզ ցույց տրված կյանքի եւ վարվելաճեղի համապատասխան դրսեւորում: Յոգեդուրան նաեւ այս երկու վրա կարգված է որպես դեռ, որպես գաղափար, եւ եթե ունեն ինքն արված գաղափարներից վատ են զգում, իսկ նախկինում էլ վիրավորվում էին եւ գաղափարներից սպասում, ապա նշանակում է, որ ունեն համար մեղքերի բազմապատկանը համապատասխան՝ բազմապատկան են նաեւ գոյալիս տանջանքներն ոչ միայն այն կյանքում, այլեւ այս կյանքից սկսած:

Չարունակելի
Ս. Սղամ ջն. ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Սկիզբը՝ 2006-ի թիվ 24

«Քրիստոսը և փարիսեցիները»
 Լեկրի արվեստագետական առա-
 ջին գեաիատակաւ տւել Է Լեկրիսը
 կենսագիր և մտերի ընկեր՝ ալա-
 խավոր հայ արվեստագետ Ռոբերտ
 Դրամբանը՝ եղիշե Թադեոսյակիսի
 Լեկրիվան իր մտադրոյութանը
 Չնայած այդ աշխատակաշ ոչ մեծ
 ծավալի՝ այն առանձնանում Է բա-
 ցառի ընդգրկուտւթյամբ, խորու-
 ցառի և դիտարկող կոտալի գա-
 ղափարագադրեստական հստո-
 ւթլոյթանիկ վերլուծութալան հստա-
 ւթլոյթամբ: Ասկանը ցուցադրեսը
 Թադեոսյակի այդ ստեղծագործու-
 թալան ընդլոյթ յուսանախող կարծո-

բաղկաձեղձ. «... Ակադիցիս հուղում էր Քրիստոսին դրամատիկական խոր ինֆլիկցիոյ որոշ շերտի հետ: Այս բեմայի մէջ ի վարդիի չտեսնէի հին թեմայի սոր լուծման. ու ահա՛...»
 Անդրու՛մ եմ նոր «Հանճարն ու ամբողջ» Անգրը: Միայն թէ այստեղ «հանճարը» ի վախճան «ամբողջից», ինչպէս այնտեղ էր, այլ հա՛ւկադրովն է նրա: [Թաղուտայակ մօտ Քրիստոսը. ...] պատկերված էր առանց կրկնական համապատասխան հեղ բացումներու: Իսկ ու հանճին փարիքները ու դպիրները՝ իրարագա՛նում է այն ամենը, ինչ յարաձայն է ու բուր:»

Ամբողջովին կիսելով այդ գնահատականի եւթյունը՝ դիտարկեց «Քրիստոսը եւ փարիսեցիները» նկարը՝ գեղարվեստական մեթոդների կիրառման տեսակետից:

Այս կտավում վարպետի ամենահետաքրքիր հնարքներից է կոմպոզիցիոն կառուցվածքը: Ողջ տեսարանն ընդգրկված է ըստ հորիզոնականի ձգված կտավի տարածության մեջ, իսկ վաղ տարբերակներից մեկում առանձնակի է շշուկոտ ալի ֆորմատը հասնում է ջարձրու-

թան եւ լայնության՝ նույնիսկ մեկը երեքի հարաբերությամբ: Այնուհետեւ, վերջնական տարբերակումը նկարիցը կրճատում է այդ հարաբերությունը՝ հասցնելով այն մեկը երկուսի հարաբերության: Կտավի ֆորմատի նման ձեւը պատահական է: Ընտրված: Այն հնարավորություն է տալիս նկարչին ողջ տեսարանը կառուցել դիմանկարային

Ե կնարի գլխավոր հերոսի՝ Քրիստոսի ճգնարդ գտնված տեղը վերջին տարբերակում: Չնայած թաղեցի պատեր սկզբից ելեթ մտածում էր Քրիստոսի Ֆիզիոլո տեղադրման պատկերային հարթության կեստրոնական առանցքում, սակայն սկզբնական տարբերակներում (մասնավորապես երկրորդում) նա այն տեղափոխեց դեպի ձախ, կնայն մեծապես թուլացրեց կնարի աչկորդի տեղադրակն ընդգրկունությունը՝ Քրիստոսի հայացքից դեպի ախն ուղղվածության պատճառով: Եվ միայն վերջնական տարբերակում այդ խնդիրը լուծվեց կատարյալ տեղով: Կստեղը Բնկշի կերպարը կերտափուլված է կնտորոնից մի փոքր աջ, իսկ հայացքն ու պարզաված ձեռքի ուղղությունը՝ փոխհաստոցում են այդ տեղաշարժը՝ ներդաշնակորեն հավասարակշռելով կնարի երկու կեսերը: Փռնկշի կերպարի հաջող տեղադրումը անփափաք գրավում է դիտորի ուշադրությունը, ինչին նայատում է

կերտորակաւ կերպարը: Այն գրական է դիտորդի ուշադրութիւնը նսեմ Փրկչի դէմքի հուսակալն հոգեբանական տուր ընտելթարով: Իր արտահայտչականութեամբ ինքն է տեսնողական շոշափելիութեամբ այլն գերազանցում է մնացեալ բոլոր կերտումներէն ծախկալին առեղակալութեամբ: Մեքն տեսնում ենք մի դէմք՝ սաստիկ բռնկված հուզգրէն խռովքով, որը սակայն ին խնդախորէն կրա ազնվաբարոր դիմագծերը, որանց ենք պահպանվել են վերաթիւնը եւ խորին նշանակալիութիւնը: Զեռքի պարզված՝ արառ ու եռանդուն շարժումը է ալելին է սրում իր համարմանութեամբ անսպասելի այդ սեկնարանում: Անխորժեշտ խոստովանել, որ ընդհանուր հուզական մթնոլորտը ինքեցում է պակաստի արվեստի՝ ինչ-որ տեղ պայմանակալն սրտուղակը: Տպավորութիւն է ստեղծելում, որ Փրկչից ձեռքի շարժումով հրում է առաջին պալանում կանգնած փախուցեցուն: Այս ամենը գլխալորի հետքին հարդորուն

ցիոն-կերպարային լուծման հառափորձությունների արտահայտչականությամբ մեծապես «պարտության» է նաեւ եղիշե ծաղեռեսանյի կորիզա-նախան վարպետությանը: Ամիշա-պետ աչքի է զարնում նրա գեղանկարչության «գունեղանի» ուժը: Երբ տր հայացքը սկսում է սահել պատկերային հարթություն, զգացվում է, որ նրա ընդ մակերեսը կարծես ներծծված է գունային երանգներ, անկերը բազմադասությամբ: Նկարի գունային լուծման մեջ ծաղեռեսանյան հենվել է ռեալիստ նկարչի սկզբունքների վրա, որի դեպքում նկարիչը ձգտում է հնարավորինս կոկերտ ճշմարտացիությամբ վերարտադրել պատկերի գունային կերպարը: Ինչպես հայտնի է՝ այդ եղանակը նա քնկալել էր իր ուսուցիչներից, մասնավորապես՝ Վասիլի Պրոկոպիցի, սակայն հետագայում հայտնաբերող իմպրեսիոնիստների նվաճումներով՝ ձեռք է բերել իր հատկանշական գծերը: Դրանց մեջ գլխավորը գունային կերպարի ինտենսիվացումն էր, ինչը մեծ տես-ւում ենք քննարկող կտավում: Ի սկզբանե ծաղեռեսանյան մտահոգ-վածք էր տեսարանում տեսելիք ուս-սացական միջավայրի ճշմար-տացի կերպարտադրման խնդրով: (Յիշեցնենք, որ ժամանակին երի-տասնարդ ծաղեռեսանյան իր ուսուցիչ Պրոկոպիցին նա այցելել էր Պրա-տին եւ արել մի շարք էսյուդներ): Մի կողմից հենվելով այդ երկրի տաացած կենդանի տպավորու-թյունների վրա, մյուս կողմից՝ իմպ-րեսիոնիստների պսելերային նա-ճումների՝ նկարիչը համոզվել է վե-րարտադրել իր կոմպոզիցիայի լու-սագունային մթնոլորտը: Տեսար-նը ներկայացված է քառ երկնիչ տակ՝ երեկոյից ոչ շատ առաջ, երբ արեւի շեղ ճառագայթները ուսա-կրուում են քանակաթյանի ֆոնի տը հատվածը, իսկ գործող անձինք հա-վաքված են երուսաղեմի բարձր պատերի սուլելքի տակ: Ընդ որում սովերային միջավայրը խիտ չէ, այլ թափանցելի է, ե պատկերի յուրա-քանչյուր մասնիկ ներթափանցված է բազմաթիվ գունային անդադար-ծումներով:

Շարունակությունը՝ էջ 7

կերպարներով՝ դիտորդի ուշադրությունը կետևորդանցելով՝ «գործող անձանց» դեմքերի: Այդ հարթը, քնորդ լինելով կինեմատոգրաֆիային եւ ժամանակակից հեռուստատեսությանը, թույլ է տալիս «կարող» կառուցել դեմքերի հոգեբանական հակադրությունների փոխհարաբերության միջոցով, որը եւ էղիշե թաղետյայնի կայատակ էր: Միեւնույն ժամանակ համարձակ եւ լուծված ֆիգուրների, այսպեւ ասած՝ «հատուկների», կրակցող դիրքերն ու շարժումները: Այդ «հատուկներ», ինչպես եւ կնարի հարթության մեջ պերտակաների վարպետներն տեղաբաշխումը դիտողի մոտ առաջացնում է շարժվող ամբողջի կետևորդության զգացում, որ դիտորդն էլ, ասես, կատարվող անցքի անմիջական մասնակիցն է: Նման կոմպոզիցիոն կառուցվածքը ուղեւորական հարդորն է լուրջապես ճշմարտացիություն եւ ռեալիստական հավաստիություն: Եվ հարկավոր է խոստովանել, որ այն շատ բաներով է պարտական իմպրեսիոնիստների դասերին, մասնավորապես՝ Եդգար Դեգային: Կոմպոզիցիոն հարադրությունները

Լաւե գունային լուծումը: Նրա սպի-
նայի հաւելո՞րանքը գեղակախա-
կան հարթութեան ամենախոշոր է:
Ամենալայնում բիծն է, որը, ընդ ո-
րով, շեշտուած է մազերի եւ մորու-
քի մուգ տոնով: Այստեղ որոշակի
դեր ունի նաեւ Քրիստոսի ձախ ու-
թից կախած վրա կրպատուող
թիկնոցը: Սրան կարելի է ամէլաց-
նել Լաւե երկու, այսպէս կոչված՝
ուժային գէղեր՝ քաղաքային ամրո-
ցայատուղ ձեւավորված միջնագի-
ծն հեռավոր երեսացող բոլոր ուրվա-
ծի մտովի հանդիպում, ըրդ նպաս-
տել է դիտորդի հայացքը գլխավոր
հերոսի սքոթի վրա ուղղորդել:

Սակայն ոչ միայն նշված առանձնահատկություններն են շեշտում

է քացարձակ գերիշխող դեր: Իսկ մյուսների դերը տեսարանի հոգեբանական մթնոլորտը գացանմանային երանգներով հարստացնելն է: Այսպէ՛ս՝ հրաշալի է սպիտակ գլխակալը՝ երիտասարդի ընկրթագիրը, նրա մտադիւնի հայացքը վրա կարող ենք բարդ արարմունքի հարուստ շեշտներ: Իր կենսական 62- մարտուղեւորչութիւնը զգորմանակի է կարմիր դեմքով տարեց մարդը, ստոր է մեկնաբանված ծախ մշարմանի փառիքնեղն. ճնայած որվազայնութիւնը՝ նրանում ընթերնելի է կերպարի ողջ ստոր է քացաքական էութիւնը:

«Քրիստոսը եւ փարիսեցիները»
 նկարը վերը քննարկված կոմպոզի-

ՀԱՅՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ

ԳՐԻԳՈՐ Դ ՏՂԱ
(1173-1193)

Սկիզբը՝ էջ 3

Մանկել կայսերէն Կողոջասլան տուլթա-
նի միջեւ մկոյղ պատերազմակի, որի ելքն ա-
նորոշ էր, կայերը շնամասկեցեհի, ոչ միայն
Մէհը, այլեւ Լամբրոնի իշխանութիւնը, որ-
ը ստորոտին կապված էր կայսրութեայ
հետ: Մէհը, որ վճռակա՛ն քայլեր էր ձեռ-
նարկում որ իշխանութիւնը՝ բացառելի
դարձնելու համար, զոհ դարձավ Սումւ իշ-
խանսերի դեմ կազմակերպված դավադրու-
թեայ: Իշխանսերի շրջանում զոգոհութիւն-
ը Մէհից այլեւն է՛ն էր, որ, եթէ հալա՛կա-
տանք Միխայել Ասորուն, Մէհին անգամ
պատկով թաղեցին եւ մարմնով շերտի կե-
տեցին: Սակայն այդ պայմանները հալա՛կա-
տում էր, որ նա թաղվեց Մեծքարի վան-
քում, որը գտնվում էր Անարգոբայի մոտա-
կայքում՝ Տարագոյասի վանքի գերեզ-
մաների վրա: Մէհի մահից ետո՛ւ իշխա-
նութիւնն անցավ Էղբամահ հրաձ Ստե-
փանէի ավագ որդուն՝ Ռուբենին: Գահի այլ
հավակնորդները չկային, քանի որ ծորոս
Ռուբիկյանի Ռուբեն անունով որդին այսա՛ն-
վէ էր գերեւա Մէհի օրոք, իսկ Մէհի Ռու-
բեն որդու մասին հայտնի էր, թէ կենդանի
էր: Եթէ անգամ կենդանի է լինէր, հազի՛կ

Ինչ որ հայ իշխանները կամային էին՝ կրակ հանձնել իշխանությունը: Ստեփանեան սպանությունից հետո կրկ կրկ Բոթանի երեկու տղաների հետ 1157 թվին սպառվելին իր եղբորը՝ Պապանյանին, որտեղ էլ մեծացել ու դաստիարակվել էին Ռուբեն Բ և Լեւոն Բ Ռուբինյանները: Բոթանի եղբայր Ավուրյան իշխանը, որ բարեխոս, գեղեցկատես էր՝ զինվորական գործերում արի անձ էր և լարդություն էր ակազմ գրավել Ասարգաթա և Տարսուս քաղաքները, Մլեհի գանձեմուղ գրավեց իշխանությունի սիրտը, կարողացավ ապրել սպանություն կատարողներին և Ջահան իշխան ու Աբլղորհի եղբորին կրկ կողմից սպանվեցին՝ պարանոցին զարկ անալով ջրատույզ արվելով: Ռուբենը զար քարաձորավ Ալեհի սպանության տուգում՝ 1175 թվին:

Միության գործն առաջ տանելու համար՝ պահպանելով Ջայդոն Նեյտեյնո դեմքը՝ Գրիգորի Տոհան իրեն օգնական վերցրեց իր Շահան հորեղբոր թոռանը, Ներսես Լամբրոնացի վարդապետին, որն իր ժամանակի կրթված դեմքերից էր։ 1175 թվին հաջով 22 տարին բոլորած Ներսեսն արքայազնիկոսն էր կազմեց, եւ երան համնկեց Լամբրոնի ու

Տարրոնի նախկնությունը և Սկեռա վանքի առաջնորդությունը, որը հիմնել էր նրա հայր Օշինը և մեծանալ օգնել էր նրա հորեղբորը Յեղովը: Մինչ այդ Լամբրոնի արքեպիսկոպոս էր Գրիգոր Ապիստամը, որը Լեւոնի արքեպիսկոպոս կարգվելուց հետո առանձն է Անտոնի արքեպիսկոպոսությունը: Լեւոն Լամբրոնացին դեռեւ երիտասարդ տարիքում փայլել էր երկպառիություններով: Նախկնականաբար քիչ առաջ գրել էր Կլոյնը Երուսաղեմյու Պաճարանից գրքի լուծումը, իսկ ձեռնադրությունից հետո օգնակ գրել Լամբրոնի մե-

նությունը, որը ևա «Յաղագս կարգաց եկեղեցի»՝ ճառերի հետ մեկտեղ ավարտում է 1177-ին եւ հաջորդ տարին գրում է «Մաւակաց գրքի» մեկնությունը: Այնուհետեւ նրա բերդին գրիցի ծնվում է «Յայտնութեան մեկնութեան» թարգմանությունը, «Սաղմուսաց մեկնությունը», քաղամիթի ճառեր ու շարափակներ եւ Սուրբ Գրքի մեկնաբանություններ եւ այլն:

Շարունակելի
Բաբկեն ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՅԱՆ
Պատմ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր

Կեց

ԵՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՂԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մեր հյուրն է Երեւանի Սբ Երրորդություն եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Տ. Գրիգոր քնն. ՀՈՎՀԱՆՍԻՍՅԱՆԸ

- Ի՞նչ են հայրենիքը եւ հայրենասիրությունը Ձեզ համար՝ որպէս Հայ եկեղեցու սպասավորի կամ պարզապէս հայ մարդու:

- Հայրենիքն եւ հայրենասիրությունը մասին կարելի է խոսել անվերջ: Կարելի է նաեւ ամեն ինչ ասել մեկ նախադասությամբ:

Հայրենիքը ֆիզիկական, հոգեւոր եւ բարոյական այն միջավայրն է, որտեղ ծնվել, մեծացել եւ ապրում է մարդը: Ավելորդ է ասել, որ այս չոր ու ցամաք սահմանափակ շատ հեռու է սպառնիչ կոչվելուց. հայրենիքը շատ ավելի մեծ հոգեւոր տարողություն ու խորք ունի: Ինձ համար հայրենիքը հայ հողն ու ջուրն է, Սեւան լիճը, Արարատ լեռը, հորվորիկայը, Եջմիածինն ու Գեղարքավանքը: Մյուս կողմից՝ հայրենիքը մեր նախնայազ հավատն է, նրանց թողած ծով ժառանգությունը: Մեր հայրենիքը մեր պատմությունն է, այդ պատմությունը կրած ու կրեցած անհատները՝ Հայկ Նահապետից մինչեւ Սբ Լուսավորիչ, Նարեկացի, Թումանյանն ու Չառենց, Կոմիտասն ու Գաբրիել Նժդեհ:

Մեր հայրենիքը նաեւ Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին է, որովհետեւ մեր եկեղեցին թե՛ հոգեւոր, թե՛ մշակութային եւ թե՛ քաղաքական մեծագույն դերակատարություն է ունեցել հայ իրականության մեջ: Կերպարներ մեր հայրենիքը մեր ժողովուրդն է, իր եթոնը՝ իր մտածելակերպը, իր պարզութեամբ, իր ավանդույթներով:

Հավաքական առումով՝ հայրենիքը մեզ ծնող ու սնող մայրն է, որին այդպէս էլ զգում ու կրում ենք՝ մայր հայրենիք, եւ որի հանդեպ բնածին ունեւ ու պարտականություններ ենք՝ որպէս հայրազատ ծնողի: Եվ որքան երանելի են այս գիտակցությունն ու կեցվածքը, նույնքան են առավել տոկոսը եւ այն մարդու վիճակը, ով ավելորախ է իր ծնողի, առավել են՝

հայրենիքի նկատմամբ, քանի որ հայրենիքը մայրն ու ծնողն է ողջ ազգի:

- Տե՛ր հայր, Դուք այնքան թանկ բաներ հիշատակեցիք, որ կրկին ու կրկին չեմ կարող չհարցնել՝ եթէ հայրենիքն այդքան թանկ է, ինչպէ՞ս ենք այսքան հաճախ ու այսքան հանգիստ խղճով լքում այն. մի՞թէ ամենաթանկն ու սիրելի բանը լքում են:

- Լեզուն մեղքը հայրենիքին չէ, մերն է: Մեր թերացումն ու սխալն է, մեր դատարարականությունը: Ցավով, մենք հաճախ չենք գիտակցում ամենագիշակողը. այն, որ հայրենիքը վերացական հասկացությունն է: Հայրենիքը մեր սար ու ձորն է, մեր վանք ու մատուռները, «Կոնկն» ու «Հավուն-հավունը», մեր հոգեւոր ու ժողովրդական երգը, Սարյանի նկարները: Եվ եթէ մենք այն արժեքներով չենք դաստիարակվում, բնական է, որ ավելի հեշտությամբ կարող ենք լքել հայրենիքը:

- Այսինքն՝ մենք կարծես թէ փորձում ենք ճանաչել աշխարհը եւ ճանաչել մեզ՝ առանց ճանաչելու մեր հայրենիքը եւ մեր սեփական արժեքները: Այսպէս՝ որքա՞ն, մինչեւ ե՞րբ:

- Կերպն տարիներին հաճախ եմ շփվում պատանիների, երիտասարդների հետ. ուխտագնացություններով միասին շրջում ենք ողջ Հայաստանում: Եվ հիմա մի օր պատանիներից մեկն ինձ ասաց. «Տե՛ր հայր, ես հիմա հասկացա՝ ինչ է հայրենիքը, առաջ ես չգիտէի. հայրենիքը Արայի լեռն է, ուր մենք եղանք, հայրենիքը Սբ Ստեփանոսի վանքն ու Հավուն թառն է, ուր ուխտի գնացինք ուղեով»: Աշխարհում ոչ մի պատահական բան չկա. հանձն քույր ունի իր միջավայրը, որտեղ վաճառվում է աճում. Աստված է այդ քույրին դրել այդ միջավայրում, այլ տեղ նա չի կարող բարգավաճել: Նույնն է ազգերի ու ժողովուրդների պարագայում.

Աստված ամեն մեկին մեր հայրենիքն է տվել, որը մեր միջավայրն է, մեզ համար յուրահատուկ: Եվ եթէ հայն ի՞ր միջավայրից դուրս է գալիս եւ դրվում ուրիշ պայմաններում, բնականաբար մի բան խաթարվում է: Նա Ամերիկայում կամ Եվրոպայում չի կարող գործնականացնել, ինչպէս Հայաստանում:

- Նաեւ ասում են, որ երբ հայ մանուկը ծնվում է Հայաստանում, արդեն իսկ ունի մայր հողի գործությունն ու օրինությունը:

- Անկասկած: Մենք երբեք չպիտի մոռանանք, որ Էնթե Աստված օրինեց մեր երկիրը: Զավ լիցի, դա չի նշանակում, թէ մենք ընտրյալ ենք. Աստված բոլոր ազգերին էլ բնորոշ իրենց տեղում, իրենց հայրենիքում՝ բոլորին էլ օրինություններ տալով: Բայց հատկապես մեզ ա՛յլ օրինություն է բաժնի հասել, որին պիտի ջանասք արժանի լինել՝ նաեւ մեր հայրերի հավատքին ու մեր արժանատիքին կառնած լինելով: Հայը հայ կարող է մնալ միայն իր հայրենիքն ամբողջականացնող գործոնների միասնության մեջ:

- Դառնանք քրիստոնեական

հայրենասիրության գաղափարին: Հաճախ է շրջանառվում այն տեսակետը, թէ քրիստոնեությունն իր ելույթում հայրենասիրության եւ ազգասիրության հակադրությունն է: Այս տեսակետի օգտին սովորաբար հիմք է ծառայեցվում այն փաստը, որ Ավետարանում որոշակիորեն չի խոսվում հայրենասիրության ու ազգասիրության մասին:

- Թյուր է սխալ մեկնված տեսակետ է, անկասկած: Աստվածաշին ուսմունքը, աստվածային հայտնությունը՝ քրիստոնեությունը, բնավ էլ երբեք չէր կարող մերժել հայրենասիրությունը: Ընդհակառակը, ճշմարիտ հայրենասիրությունը միշտ էլ իր արմատներով սնվել է հենց Սուրբ Գրքից՝ Նոր Կտակարանից:

- Իսկ ո՞րն է ճշմարիտ հայրենասիրությունը:

- Դրա օրինակներով լեցուն է Սուրբ Գիրքը՝ Հին Ուխտից մինչեւ Պրոֆետի թղթերը: Հիշենք միայն մի օրինակ՝ «Ելից» գիրքը. Մովսէսը իր հայրենիքը տառապել Աստծու ժողովրդի՝ իր ազգի հետ, քան

մեղապարտ հաճույքներ վայելել փարավոնի երկրում: Մի՞թէ սա բարձր հայրենասիրության դրսեւորում չէր: Իսկ արդեն Նոր Կտակարանում Պողոս առաքյալը չէ՞ր, որ «Երրորդով փափագում էր եւ նզովվել Զրիստոսից իր ազգակից եղբայրների համար, որ խրախուսեցին իրեն» (Իմմո. Հռոմ. Թ 3), միայն թե ազգը փրկվի: Այսինքն՝ խոր ցավ ու վիշտ էր ապրում սեփական ազգի անհավատարմության համար. «Մեծ տրտմություն է ինձ եւ անհատում ցավ՝ իմ սրտին» (Հռոմ. Թ 2):

- Իսկ կարո՞ղ ենք ասել, որ Հիստուս Զրիստոս հայրենասեր է:

- Անկասկած: Հիշո՞ւմ եք Տիրոջ ողորդ երուսաղեմի վրա: Իհարկե, չպետք է գայթակղվել՝ այս ամենը միայն հայրենասիրության հանգեցնելով, բայց որ այդ ողբի մեջ Ի՞ր հայրենիքի՞ հրեա ազգի կործանման նախազգացումը կար, որ Տիրոջ առանձնակի ցավ ու վիշտ էր պատճառել, անկասկած է:

- Հայրենասիրության հզոր կամ տկար լինելը պայմանավորված է հավատով:

- Անպայման: Հավատը շատ կարեւոր դեր ունի: Հայրենասիրությունը նախ եւ առաջ անձնվիրություն է, իսկ աշխարհում երբեք էլ, որեւէ տեղ հազգի թէ եղել են գիտակցորեն ավելի անձնվեր մարդիկ, քան քրիստոնյաները, մարդիկ, ովքեր միշտ պարտաստ էին իրենց կյանքը դնելու ոչ միայն հանուն Զրիստոսի սիրո, այլեւ իրենց հայրենիքի, հայրենի հողի ու իրենց ընտանիքի: Մեր պարագայում դա կրկնակի ուժեղությամբ է արտահայտվել, քանի որ մեր եկեղեցին իր բնույթով ու խորքով բացառիկ ազգային եկեղեցի է: Եվ որքան մեզ համար այդ երկու արժեքները՝ ազգ եւ հավատը, հավասարազոր են եղել, մենք մյուսին լուցանող ու կատարյալ դարձնող:

Շարունակությունը՝ էջ 7

Ս. ԲԱՐՍԵՂ ԿԵՆԱՐԱՆԻ ՄԵՐԲՈՂ ՁՐԻ ՕՐՀՆՈՒԹՅԱՆ (հատված)

...Այսօր աստվածային ու երկնային տոն է՝ սուրբ եւ պատվական, Սուրբ Հոգու աստվածային լույսի ճառագայթների ծագումը, որը պայծառորեն շողում է աշխարհում:

Այսօր սրբում է ջերեք, լուսավորում մարդկանց եւ երկնայինները դարձնում:

Այսօր երկիրը պատվով ուր երկինք եղավ, քանզի Աստծու Որդին երեւաց երկրում եւ շրջեց մարդկանց մեջ:

Այսօր գալով իջավ Հորդանան, սրբեց ջերեք եւ ջրի սրբությամբ ու հոգու կենդանության մարդկանց մարդկանց:

Այսօր Աստվածությունը երեւաց երկրում, եւ ամբողջ երկիրը լի՝ է՛րպ փառքով: Հայրը վկայեց երկրինք. «Դա՛ է Իմ սիրելի Որդին, Ում հաճեցի», եւ Սուրբ Հոգին աղավաղեց իջավ Նրա վրա:

Այսօր անմարմին գոյքերի վերին գործությունները սպասավորում են մեր Զրիստոս Աստծուն՝ երկրում, եւ փառաբանություն մատուցում Հոգի՝ երկնքում:

Այսօր, Զրիստոսի հավատացյալ նոր ժողովուրդներ, եկեք ցնծանք եւ երկնային հրեշտակների հետ տոնենք Սուրբ Տոնը:

Այսօր մեզ հասավ տոնի լուսավոր ժամանակը: Հրեշտակները տոնում են մարդկանց հետ, եւ տուրքերի դասերը՝ բազմապատկում օրվա պատիվը:

Այսօր Սուրբ Հոգու շնորհները, սրբելով ջերեք, դառնում են գործակից:

Այսօր երկինքը ցնծությամբ վերացողում է շնորհների ցողը:

Այսօր ծագում է անշեք արեգակը, եւ հա-

մայն աշխարհը լույսով է ճառագայթում:

Այսօր լուսինը մեծ լույսով է ծագում եւ իր հետ պայծառացնում աշխարհը:

Այսօր լուսազգեստ լուսատուները հոյժ փայլմամբ բարեփոխում են տիեզերքը:

Այսօր աստվածային ամպերը եւ երկնային ցոլերը վերացողում են մարդկանց:

Այսօր ծովերը եւ ջրերի բազմությունը տարածվում են Տիրոջ ճանապարհին ու ուղեքիտ տակ:

Այսօր Ամենուրեք դառնում է երեսացող, եւ Ամենուր՝ տեսանելի, որպեսզի մեզ Իրեն տեսնենք դարձնել:

Այսօր Ամենը խորհրդապետ ծնունդովում է իր երեւոյթանքը:

Այսօր Բարձրյալը գլուխն Իր ծառային է խոնարհեցնում, որպեսզի մեզ ազատի մեղքերի ծառայությունից:

Այսօր լեռները խոնարհեցնում է ի ծառայություն եւ գետերը դարձնում ծով, օրհնվում եւ սրբվում է ջրերի ողջ բնույթը:

Այսօր առաջնեթաց մարգարեն կանգնած է Նրա՝ դիմա, Ով վերցնում է աշխարհի մեղքը:

Այսօր պատերազմում Հոգիք եւ լույս է ճակատամարտի, որպեսզի խեղդի նոսրամակց վիշապին:

Այսօր կամովին գալիս է եւ ամբողջովին լուսավորում Նրանք, ովքեր ակնկալում էին լինել Նրա առաջ:

Այսօր մարգարեն, արարչագործողի առաջ կանգնած, որդակով տեսնում է մարդկանց մոտ եկած Աստծուն:

Այսօր աստվածաշունչ քնարը մերձենում է ահավոր եւ հրաշեզ Գլխին, որպեսզի խափանի ապականության վաղուց:

Այսօր ծառան երկուրդով Տիրոջ առաջ է, քանզի Աստված եկել է աշխարհ:

Այսօր հոտում են Սուրբ Հոգու շնորհները, եւ բոլոր արարածները ռոգովում են Նրանով...

Այսօր Հորդանանի ջրով ջնջվում են մարդկանց հանցանքները:

Այսօր ծովի աղետի մերժում Աստծու երեսմամբ փոխվում են քաղցրություններ:

Այսօր հանդիմանվում ու հեռացվում է սնտիկ կուղերի ունայնությունը, եւ մարդկային բնությունը, փրկվելով մեղքերի ծառայությունից, համարձակ է դառնում:

Այսօր Աստծու հայտնումով սրբվում է մաքրվում է աշխարհի մաքարները...

Այսօր Աստծու երեսմամբ ճառագայթազգեստ են երեւում բոլոր արարածները:

Այսօր մեր բնությանը բացվում է դրախտը, եւ մարդիկ արդարապես ու խնդրում են հավիտենական կյանքում:

Այսօր փրկվեցին հին տրտմությունից եւ արարեցին իբրեւ Նոր Իսրայել:

Այսօր ժառանգեցին երկնքի արքայությունը, զի վախճան չկա՝ Տիրոջ արքայությանը...

Գրաբարից փոխադրելով
Սյունի սրկ. ԿԱՅՐԱՆՍԻՍ

Երկայ միջապաշտ ու մարմնապաշտ դարձնել խախտում ու խեղաթյուրում են հայ լեզուի բոլոր բառերը՝ խորթով ու իմաստով:

Մեծորին մը չէ գրագետն իր բարձրարժեք երկերով, բանաստեղծը՝ իր ընթերցողական հատորներով, արուեստագետը՝ իր գովելի ստեղծագործություններով, գիտունը՝ իր մեծահարա գիտելով, հոգեբանականը՝ իր լանջախաչելով, մեծահարուստը՝ իր դրամի դեղերով:

Ո՛ր է ուրեմն վանձաշուք մեծությունը, որ պարանոցային խոնարհությամբ կը մեծարի իր հասարակաց գրագետներ միախողողն ակամսմանը:

Պատասխանը կուգայ աշխարհի չորս ծագերեն միաժամանակ ու միաժամ:

- Դրամին Կուրքը...
- Իմ համեստ հայեցողությամբ՝ արժանատի մեծն ու մեծությունն այն բարեգործն է, որ մեծահարուստ ու հոգով ու սրտով, Կրետսի պատկառագոր ղրկողը:

Հայրենիքն իր գաղակներն, եղեր են հարուստ կամ արքայա, հասարակային իր գոհողությունն կը պահանջե: Այն է մեծ ճշմարտությունը, որ պետք է գիտնալ ու արժեքներ ամեն հայ: ՀԱՅԵՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ:

Ընտանիքն է սիրելի հայրենիքն այն չափաքանակով, ինչպես կը սիրենք ծնողը, մեր բարեկամը, մեր կինը ու ամուսինը, մեր սիրելին ու սիրահարը: Աստուծո՛ւս մահ ու արքայալիքներ են, որ թույլատրում են տեղորոշում ունենալ ու չեն գրադրում հայրենիքը:

Երբ հայրենասիրությունը միակտոր ու ամբողջական նուիրում է, այլ կիսում ու կտորատված սեր է, բան մը տուում չեն ըլլար հայրենիքի թու արտել ու կեանքը:

Վահե Կարապետեան՝ առեստրական աշխարհի եկամուտն մեկը՝

ՄԵՐՈՐԻՅԱ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐ

Ո՛Վ Է ՆՎՅՈՒԹԵՄՆ ՄԷՋ ՄՐԺՄՆԱԽՈՐ ՄԵԾԵ

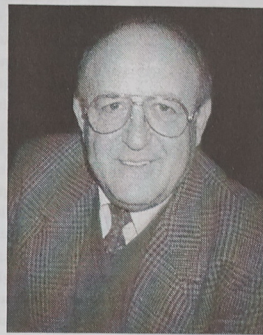
Իր ծառայուն գործով, հանրաճանաչ համակրելի ամենատրոփուն մըն է, որուն հայրենասիրական ելույթները մեծ հանդիման կը դիմադրեն հեռուստատեսիվի կայաններն բազմաազար հայերու կողմէ՝ կիրակնօրեայ հայրենական ու արցախեան հանդիմաններով, գնահատողներն մկն ալ այս գրողինը ստորագրող 95-ամեայ բանաստեղծ է:

Մեծ Բարեբեր մըն է ու մեծ հայրենասեր մը՝ մեծահարուստ հոգով, սիրով ու գնահատումով իր անկասելի բարեգործություններով հայրենի ու Արցախի կառավարություններն:

Իր շարունակելի օժանդակութեամբ Հայաստանի մէջ ինքնուրուշ Հայոց Համաշխարհային Գործակցութիւն, որով գործունէութիւնը համագործակցելով տարածք սիրտ ունենայ: Նշումը բոլոր ծրագրերու իրագործման համար հաստատումով է «Վահե Հիմնադրամը»: Իր հարուստ փորձառութեամբ ու հոգեկան բազմակի եռանդով յաջողած է ապահովել ու ամուսն տալ իր միջազգային միջոցներով, որ շատով իրագործուի վերադառնալ ազգագուստ նպատակները:

Կ'անկալէ, որ դրամատեր հայերն եւս միջազգայն յատկացումներով աջակցին իր ծրագրերուն աշխատանքներուն:

Հիւսարմէն տպավորութիւններն բազայնաբար, փափարեցայ ծանոթանալ այս հայրենասիրապաշտ հայուն հետ ու շահիլ իր բարեկամութիւնը, ոչ թէ շահասիրական մտեցումով, որ շատերու սովորութիւնն է շոյել ու

մեծորներու սնապարծութիւնը եւ օգտուիլ անոնց թակներն, այլ այս յօղումով գնահատմանը բազայնաբար մամուլի սիմաններն, որ իր կիրակնօրեայ ելույթներով է հայրենասիրապաշտ հայրենասիրներով, սնարիս թով կը բերէ երկու պաշտելի երկիրներ՝ Հայաստանն ու Արցախը հայրենի ժողովուրդը:

95-ամեայ մատուրական համեստ վաստակով բանաստեղծ մըն է, շնորհիւ նախախմբութեամբ՝ կապիմն առողջ ու կենսաբան, ունիմ միջնէ մահ անկարատ պարելու ապահովութիւն: Ով որ կը կարծէ, թէ այս պարտականութիւնը կը կատարման մեր սիրելի բարեբարին շահասիրութեմ խրամում, կը խնդրեն Աստուծո՛ւ, որ մեր իր մեղքը:

Վահե Կարապետեանն է իր չափաքանակով հայ բարեգործներ ան-

ցնալի մէջ իրաշարգործն են՝ սովը ու բշտապաշտը հալածելով հայաչեցեց ցեղասպանութեմ վերապաշտ բազմաազար որբերու կեանքն:

Մերք մտածել են՝ երբ լոյս եւ ջերմութիւն ջամբող այս ծառագայթները ամպերու ետեւ սրբողին, ի՞նչ սիրտի ըլլար հայ որբերու սերունդին ճակատագիրը:

Շնորհապաշտ Վահե Կարապետեանի մահն բազմաժամադար իր հոգիներն են, որ շողացել են տարաբախտ հայրութեան կեանքով վերել ու ամուրաբ ուղղութիւն տուել են յաւերժութեան ճանապարհին վրայ հայ ժողովուրդի գոյատևումին:

Պարգևատրուի Տեր հայ ժողովուրդի այս ընտիր գաղակն մէջ տեսաւ որդիման ճանապարհի բարեգործ խնդրն ու ամուր տաւ անպատ փոխադրութիւն, որ մարդասիրաբար օգնէ բշտապաշտներն մտաւորապէս հայրենիքներուն:

Այս տողերը կը գրուին իր մասին յատուկ նպատակով, որ դրամի բրգացած դեղերուն բազմած հայ բնաբաղ Կրետսի շարակցութիւնը ճանաչան այս մեծորական Հայոց, որ բանաւ ամենաբարձր առումով, հայրենասեր մըն է սրտով, հոգով, մարդով: Հայոց մը ազգային վեմն կերպարին ի՞նչ փայլ կրնայ այս փաղաքշահին շոյանքները, որուն օրինակելի համեստութիւնը ստուերի մէջ կը թողնէ հասարակաց գրագետն է եւ լայն շրջանի գովեստներն:

Մերք ազգային խղճմանսմինն առջեւ գոյութիւն չունին այս կամ այն եկեղեցին, այս կամ այն կու-

սակցութիւնը, այս կամ այն յարամատութիւնը:

Ան եղած է ու կը շարունակէ ըլլալ հայ ժողովուրդին գաղակը, անկախ տնտեսող մը՝ իր ինքնութեան հակակշորումն ու ոչ թէ իր շրջապատն եկած իրականութիւնն կատարարողը: Իր բազմանքն է տեսնել բոլոր հայերը հայտն ու համերաշխ Հայրենիքին սիրով:

Ամուր հայրամուր բարեգործութիւններուն թիրախը Հայաստանն ու Արցախի հայրութիւնն է, հայուն կառուսակ վիճակին ամուրումը:

Ան իր բարեկամ հոգեկայ Ալեք Մանուկեանի կեանքին վարկով ու որակով յարձուր մըն է իր ինքնիւն ու կեանքին ամենագոհողութեամբ: Իր աստուածահաճոյն ու մարդաստան մատուցումները օրը օրին կ'արժանագրովին երկնային Տոբարեբարն մէջ:

Հին պատմութիւն մը կ'ըսէ, թէ բախտագործ մարդ մը տվախար կը խնդրէ Աստուծո՛ւն օգնել իրեն եւ ինչ բարիք, որ գայ երկրներն, կը խոստանայ կեր մոլորել Եկեղեցին:

Իր պետքը կը լսուի ու ծառի մը տակ կը գտնէ տապալակ մը ընկույթ: Արագորեն կը կտորէ ու ամապօրեն ընկույթներուն միջուկը ուտելէ ետք եկեղեցին կը հաւաքէ տապալակն մէջ ու կը տանի Եկեղեցոյ դռան առջեւ կը լքէ:

Այսօր մեծ է թիր ընչաբաղ խախտանքներուն, որոնց մատուցած ստուերային բարիքները եկեղեցին ու ղեկորներու տարբեր չեն ընկույթ եկեղեցին:

Վահե Կարապետեանի նուիրատուութիւնները կը սկսին իր գաղաքանախ անասկէն ու ներկայիս յարձուրն բախով կը շարունակուին բոլոր ուղղութիւններու վրայ:

Այս տարի մեկուկէ միշտն նուիրել Արցախի Կառավարութեան ճանապարհի շինութեան ու կիսափող տուններ վերակառուցման:

Շարունակութիւնը՝ էջ 8

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՆԱՅԻՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Սկիզբը՝ էջ 6

- Դամաշխարհայնացման գործընթացը, ըստ Ձեզ, պատանւո՛ւն է հայրենասիրութեան գաղափարին:

- Իհարկէ սպառնում է: Խոշոր հաշվով դա նաեւ աստվածային ծրագրն է դեմ: Այդ գործընթացը շատ ու շատ տարբեր տանում են ազգային արժեքներն տարրալուծման ու ղեկացման: Ինչպէ՞ս ղեկագրալիք... Ուղղակի պետք է մնալ սեր աւելուցների հավատարմութիւն: Այո՛ր, դրսից մեզ շատ բան է պարտադրում, բայց մեզ, օրինակ, հայկական հեռուստատեսիւն խոսակների հո չեն ստիպում հայերենը դարձնել անգլերենի կոտորված մի տարատեսակ: Այսինքն՝ մենք մեր մեծագույն արժեքներից մեկը, մեր ինքնության վկայականը՝ մայրենի լեզուն, խոշտանալում ու արհամարհում ենք: Ել ումիջն ու ի՞նչ կարող ենք պահանջել: Եվ սա ընդամենը մեկ օրինակ է:

- Տեր հայր, արդո՞ւք միանշանակ է, որ նրանք, ովքեր հեռանում են, պակաս հայրենասեր են, քան նրանք, ովքեր, ան-

կախ ամեն ինչից, մնում են ապրում են Հայաստանում:

- Բեռնողների համար դժվարանում են ասել, մի բանով վստահ են՝ գրեթե ոչ մեկը հենց այնպէս, հեշտ ու հակառակ չի թողնում հայրենիքը: Իսկ հայրենիքում մնացողների մասին միանշանակ ոգով ու մեկով են ասել, որ, այո՛ր, հայրենասեր են, որովհետեւ մնում են եւ դիմագրավում բոլոր ճակարկություններին:

- Բայց ճանաչանքը՝ մեր հասարակությունը սոցիալական ծայրահեղորեն շեղանկարված է. մեծահարուստներն ու հանապազօրյա հացի խնդիր ունեցողներ: Շատերը ծայրը ծայրին չեն հասցնում, եւ նրանք են դիմադրակողները, իսկ մյուս մասը... Նժդեհն առում էր. «Կարելի է հայրենիքում լինել, բայց հայրենիքից չլինել, կարելի է հայրենիքում ապրել, բայց եւ այնպէս հոգեհարող չլինել նրան»:

- Խոսելով հայրենասիրության մասին՝ մեր ամբողջ գրույցի ընթացքում են նկատու ունեն ոչ թէ նրանք, ովքեր, Գ. Սեւակի խոսքերով ասած, «ելել են շալակն աշխարհի», ոչ թէ օլի-

գարիսերին, թալանչիներին ու կաշառակերներին, այլ մեր պարզ ժողովուրդին, նրանց, ովքեր աշխարհն են շալակած տանում: Նրանք են երկրի ու հայրենիքի բեռը կրողները, պահապանները եւ ուրեմն նաեւ՝ իսկական տերերը: Վաղը, մյուս օրը, Աստված մի արագսէ, թէ նորից պատերազմ կամ դժվարին իրավիճակ լինի, այդ թալանչիներին ոչ մեկը եւ ոչ էլ նրանց գաղակները գեթ չափել վերցնել՝ պաշտպանելու մեր հայրենիքը. նորից մեր պարզ, չարքաշ ժողովուրդն է դա անելու:

- Ի՞նչ որոշակի քայլեր է առնում մեր եկեղեցին արտագաղթը հնարավորինս կանխելու ուղղությամբ:

- Շնորհալուր առմամբ՝ առնում է այն, ինչն արել է միշտ: Իրեն եկեղեցի կամ նույնիսկ պետություն հազվեթէ ունենալ արտագաղթը կանխելու հատուկ ծրագիր: Բայց այն, ինչ անում է մեր եկեղեցին, ինքնուրույնյան միտված է արտագաղթը կանխելուն. դա Ավետարանի ջարդալուծութիւնն է, ազգին ու ժողովրդին քրիստոնեական ոգով կրթելը՝ նրանց հայացքն արդեւով իրենց քրիստոնեայնություններին, իր նկիրումով ու ամենօրյա ջանքերի աշխատանքով օրինակ ծառայելով հարազատ հոտին՝ դրանով իսկ հավատալով, որ «վասն հայրենայաց» ու «վասն հայրենասիր» սոսկ անցալի հուշարձաններ չեն, այլ ոգի ու կյանք են, կենսակերպ են եւ մեր ժողովրդի հավերժության ամենաճշմարիտ ու անդալման երաշխիքները երեւ, այսօր են հավիտյան:

Յուրբնակալեց
Հայկ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԸ

Եղիշե Թադեոսյանի «Քրիստոսը եւ փարիսեցիները» նկարը

Սկիզբը՝ էջ 5

Այս նկարին անհամ թուրքիկ ցածր հայացքից կարելի է կռահել, որ նրա գուճային լուծումը կարող էր հայտնվել միայն իմպրեսիոնիստների գեղանկարչությանը լավ ծանոթ նկարչի մոտ, այս էլ՝ գեղարվեստական սկզբունքներով յուրովի մեկնաբանված: Այսպէս՝ ծեփերի ծավա-

լային մոդելավորումը, չնայած արդեն նշված հարուստ գունաբանությանը ու գուճային հնչեղությանը, պահպանում է կոմպոզիցիոն ամբողջականությունը: Ավելի շուտ այն հեռակա ձեռով ինքնուրույն է Սեզանի գեղանկարչությունը, քան իմպրեսիոնիզմի վարպետների փորձ-իմք փխրուն անորոշակությունը: Թադեոսյանի նկարի գուճային լուծումը իմպրեսիոնիստների գեղանկարչությունից տարբերվում է նաեւ արդեն նշված գուճային ինտենսիվացման առումով: Գեղանկարչական հարթության առանձին բաղադրիչները ջրմասիկներին ակտիվացված են այնպէս, որ նրանց գուճային պայմանակությունը ձգտում է պոստիմպրեսիոնիստների, միևնույն իսկ ֆուկստների գեղանկարչական սկզբունքներին, ինչպէս օրինակ՝ որոշ պերտանմաներ գուճային բնորոշումն են այլ:

Վերը նշված կոմպոզիցիոն առանձնահատկությունները են գուճային լուծումը թույլ են տալիս եղիշե Թադեոսյանի այս նկարում տեսնել ոչ այնքան ավետարանական տեսարան պատկերված ձգտում, որքան գիտակցված ցանկություն՝ Երիստոսի անհրաժեշտ դրձած Եուրթան յուրովի բացատրական ու վերադարձում: Կարելի է նույնիսկ ենթադրել, որ ավետարանական սյուժէն

լու նման խնդիր լուծելու միջոց է: Աստվածորդի Երիստոսը Թադեոսյանի այս կտավում ներկայանում է արդար դատավոր, արդարության ահեղ պաշտպանի եւ անվախ մարտիկի, հատուկ ճշմարտության ու բարոյ՝ չարիքի դեմ պայքարողի դերում: Երիստոսի եուրթան այս մեկնաբանման մեջ կարելի է տեսնել նաեւ որոշ ազգային ենթատեքստ:

Թադեոսյանական նկարի գաղափարական հնչեղության արդիականությունն անհաղթ է թաքցնել: Ստեղծվելով XX դ. 20-ական թվականների՝ այն կյանքի է կոչել հեղինակի կենսական ձգտումով՝ իր բարոյական դիրքորոշումը շրջապատող իրականության նկատմամբ արտահայտելու (որից մեզ շատ բաներ հայտն են) միտումով:

Չնայած նկարի ստեղծումից անցել է գրեթե հարյուրամյակ, նրանում շոշափված խնդիրների արդիականությունն ամենեւեմ էլ չի մարել: Չնայած ի՞նչ՝ այսօր այն ինչպէս է առավել են այմենական, քանզի Թադեոսյանի կերտած Երիստոսի կարիքը մեր ազգը հիմա գգում է ինչպէս երբեք:

Թադեոսյանի «Քրիստոսը եւ փարիսեցիները» նկարը գեղարվեստական գաղափարի ամրամասկման հրաշալի օրինակ է:

Գաբրիել Զորանյան
Արվեստագետ

